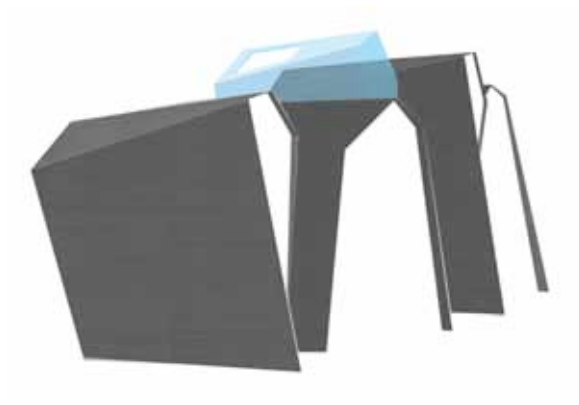

Aalborg Universitet 2011
Arkitektur og Design
Arkitektur

Ma 4-Ark 4
Forfatter: Lill-Ann Sildelid

Hovedveileder: Peter Lind Bonderup
Teknisk veileder: Poul Henning Kirkegaard

Motto: Er du gammel nok?

SUMMARY

This project is a design proposal for a nursing home, located in Stavanger city centre, in Norway. The research question is: *"How can I with architecture change the mental picture of a future-oriented nursing home?"*

With a sociological approach on the project, it evaluates on how today's nursing homes work, and why people do not want to live there.

The design proposal is a suggestion of how architecture can help provide the elderly a homely feeling, the feeling of self-dependence and arrange for social contact.

The architectural concept is found by working with the typical form of the houses in Stavanger, with the essential pitched roof. By re-interpretation and optimising the form, based on sunlight and views, a new dynamic shape is found. When the building is sat together, the form creates interesting outdoor open spaces for recreation at the street level.

FORORD

Denne rapporten presenterer mitt master-prosjekt i arkitektur fra Aalborg Universitet, avdeling Arkitektur & Design. Rapporten inneholder en beskrivelse av et designforslag for fremtidens sykehjem, med beliggenhet i Stavanger sentrum, Norge.

Undersøkelser viser at sykehjem i dag, for mange, forbindes med et trist og ensomt sted å tilbringe de siste årene av livet på. Sykehjemmet ses som det siste stoppestedet før døden, og mange opplever det synonymt med ensomhet og mangel på muligheten for selvbestemmelse.

Mitt fokus i prosjektet har vært å finne bakgrunnen for denne holdningen, og hva det er som gjør at dagens sykehjem ikke fungerer, for så å se på tiltak som kan medvirke til å vende folks negative tanker om sykehjemmet.

Kan fremtidens sykehjem bli et sted man gleder seg til å bo på, til tross for at man blir rammet av sykdommer som skyldes alderdommen?

I prosjektet er metoden for integrert design prosess (IDP) brukt for å komme frem til design-forslaget. Dette for å sikre at både de arkitekturmessige og de ingeniørmessige blir vurdert og tatt med i overveielene. IDP er en interaktiv prosess hvor prosjektets faser ses som et arbeidsforløp i en loop, hvor man løper mellom og veksler mellom de forskjellige faser i prosjektet. (Se appendiks)

Rapporten er delt opp i fire hovedkapitler; prosjektbeskrivelse, presentasjon, prosess og analyse. denne oppbyggingen gir først leseren en beskrivelse av prosjektets visjon og problemstilling, deretter en presentasjon av løsningsforslaget og til slutt dokumentasjon og gjennomgang av prosessen, samt analyser som begrunner valgene som er tatt underveis i prosjektet.

Vedlagte CD-rom inneholder en pdf-utgave av rapporten, samt beregninger og appendiks.

Jeg vil takke mine veiledere Peter Lind Bonderup og Poul Henning Kirkegaard, Stavanger Eiendom i Stavanger kommune, Støperiet og LÉVA Urban Design for å være så behjelpelige med nyttig inspirasjon, veiledning og materiale til prosjektet.

INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning.....	11
Prosjektbeskrivelse.....	13
Visjon	
Målgruppe	
Problemformulering	
Valg av site	
Prosjektgrunn	
Romprogram	
Beboergruppe	
Presentasjon.....	31
Prosess.....	55
Analyse.....	119
Dagens sykehjem	
Trivsel	
Boligmessige trivselfaktorer	
Stavanger	
Mapping	
Sjøhusrekken i Stavanger	
Klima	
Refleksjon.....	143
Illustrasjonsliste.....	148
Litteraturliste.....	149

INNLEDNING

Prosjektets mål er å designe et fremtidsrettet sykehjem for eldre med behov for pleie og omsorg i hverdagen. Sykehjemmet skal danne rammene for et verdifullt liv til tross for ens fysiske begrensninger, som er forårsaket av alderdom.

Dagens samfunn er i konstant utvikling og ny teknologi de siste årene har gitt mennesker nye og bedre levevilkår. Det utvikles stadig nye maskiner og utstyr som erstatter manuell arbeidskraft, og i forhold til hjemmet er vi mødt med nye begreper som smarte hus, hvor elektrisitet, varme, lys, dører m.m kan styres automatisk, og som også er under konstant utvikling for økt miljøbevissthet.

Utviklingen påvirker folks levemønster og interesser, der dannes nye arbeidsplasser, folk reiser mer, og har bedre økonomi. Dette er noen av faktorene som medvirker til forskjellige krav og ønsker for eldre nå i forhold til før .

Flere undersøkelser er gjort omkring eldreomsorg. SINTEF, som er Skandinavias største uavhengige forskningskonsern, har bl.a. lagt rapporten "Eldreomsorg i Norge: helt utilstrekkelig eller best i verden?". Rapporten er utarbeidet for å kartlegge nordmenns vurderinger av landets eldreomsorg. 65 % av intervjuobjektene uttrykker bekymring for å bli gammel, og begrunner dette med en frykt for å bli mindre selvstendige og å måtte si farvel til tidligere utfoldelse.

I antologien om trivselfaktorer i pleieboliger skriver Møller og Knudstrup at fremtidens eldre trolig kommer til å kreve mer og forvente bedre levestandard enn dagens eldregenerasjon, da verdier og interesser sannsynligvis forandres i takt med utviklingen.

I artikkelen "Valgfrihet til plejehjem" i Arkitekten,3, 2006, skriver kulturforsker Anne Blaaskilde at selv om det blir bygget mange nye og flotte bygninger med høy arkitektonisk kvalitet, så er det fortsatt ikke noen som ønsker å flytte inn. En av grunnene til dette er at mange frykter sykehjemmene som et sted hvor man blir fratatt den menneskelige verdi, mister sin integritet og sitt individuelle særpreg og at livet settes inn i en tvangsmessig ramme.

For det første har de fleste få sykehjem å velge mellom, og når man kommer dit, er alt gitt på forhånd; interiøret, inventaret og de menneskene man skal leve dør mot dør med. Beboerne må derved leve i rammer og omgivelser valgt av andre, noe som kveler den individualismen som er et økende menneskelig behov i vår kultur.

Min motivasjon for prosjektet har vært å sette fokus på hvordan nye tanker og innspill gjennom arkitektur kan bidra til bedre levevilkår for de fremtidige eldre.

PROSJEKTBEKRIVELSE

"Arkitektur er mer enn form. Den er en del av alle personers liv. Den danner rammene rundt oss og påvirker oss, hvordan vi er som personer. Arkitekturen skaper trygge rammer, hjemmet, gjennom tiden brukt til beskyttelse, tilfluktsted og ly.

Arkitekturen lager nye visjoner om å leve og å bo, tilpasset menneskers krav og behov, og hed således innvirkning på hele samfunnet i den måten arkitekturen endres med tiden."

VISJON

Forskning avdekker at folks mentale bilde av sykehjem i dag er generelt negativt ladet og at det er få som ønsker å bo på sykehjem når de blir gamle.

Det mentale bildet er et uttrykk på når man “ser noe for seg”, noe man husker eller har en forestilling eller følelse om hvordan er eller kan være. Det er en personlig oppfattelse som dannes gjennom tidligere erfaringer, påvirkninger av venner og bekjente, media etc. Det kan være et bilde på seg selv eller andre, et sted eller en by, eller det kan være en holdning eller en innstilling til noe.

Prosjektets visjon er å endre folks mentale bilde på hva et sykehjem er og hva det kan være.

Det er arbeidet med å kartlegge hvilke faktorer som gjør at eldre trives på sykehjem og videre hvordan arkitektur kan medvirke til bedre levevilkår og økt trivselfaktor, i et designforslag til fremtidens sykehjem.

MÅLGRUPPE:	Primær fokus:	Sekundær fokus:
Interne (beboere, ansatte, besøkende)	Interiør	Eksteriør
Eksterne (beboere i Stavanger, forbi-passerende, politiker, fremtidige beboere, etc)	Eksteriør	interiør

MÅLGRUPPE

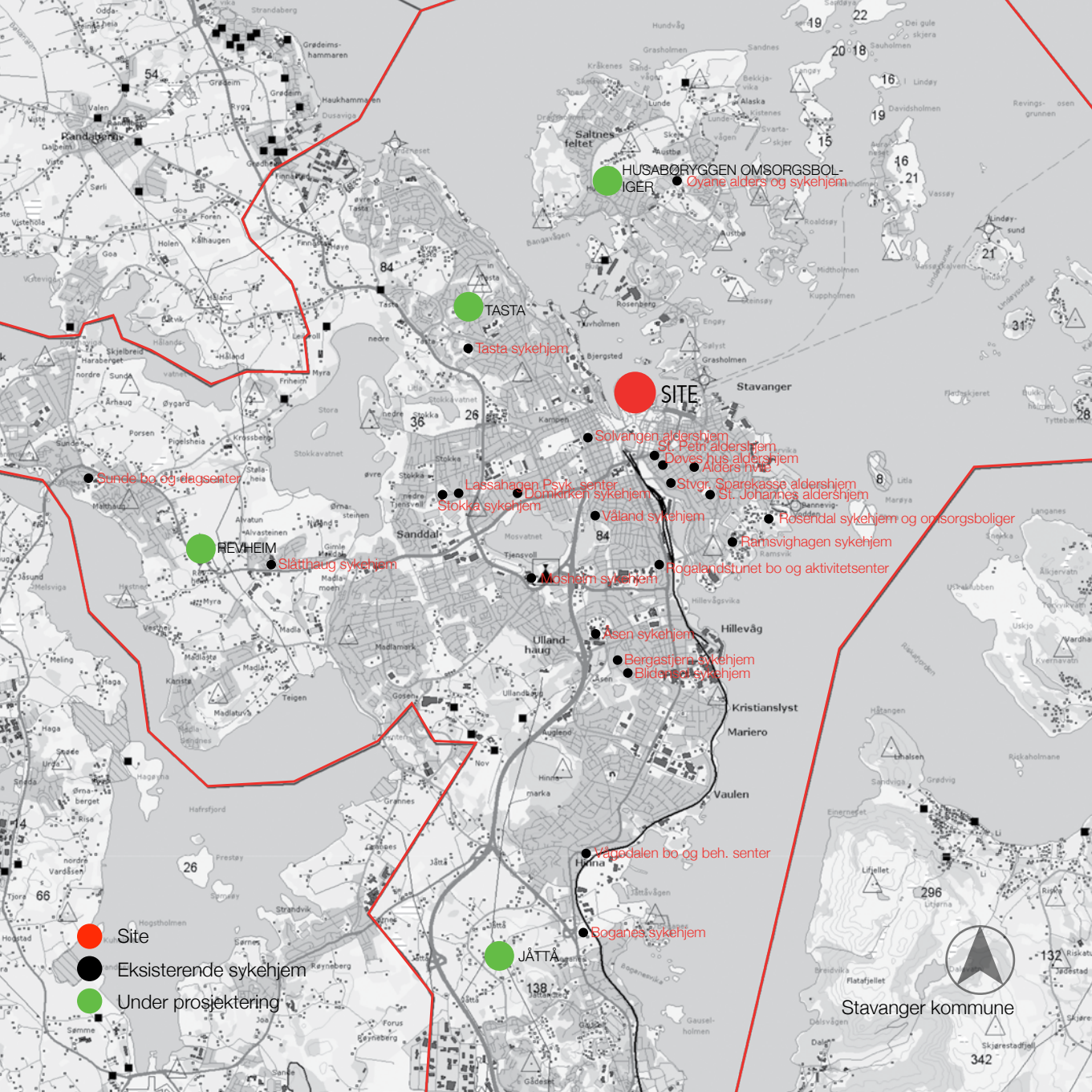
I prosjektet er det fokusert på to målgrupper.

Hovedmålgruppen er den interne, som består av beboerne, ansatte og besøkende. Det primære fokus har vært å arbeide med romorganisering og interiør, for å fremskaffe en hjemlig atmosfære og videre gode sosiale relasjoner mellom beboerne.

Den sekundære målgruppe er de eksterne, og deres oppfatning av et sykehjem. Den eksterne målgruppe er forbipasserende på gaten, politikere, kommende beboere osv. Deres oppfattelse av sykehjemmet preges først og fremst av hvordan sykehjemmet fremtrer utad. Presentasjonen, uttrykket og historien er derfor viktig. Bildet på fremtidens sykehjem må favne bredt og oppleves nytt og annerledes for å bryte med den generelle oppfattelse av dagens sykehjem.

?

Hvordan kan jeg med arkitektur påvirke folks mentale bilde på et fremtidsrettet sykehjem

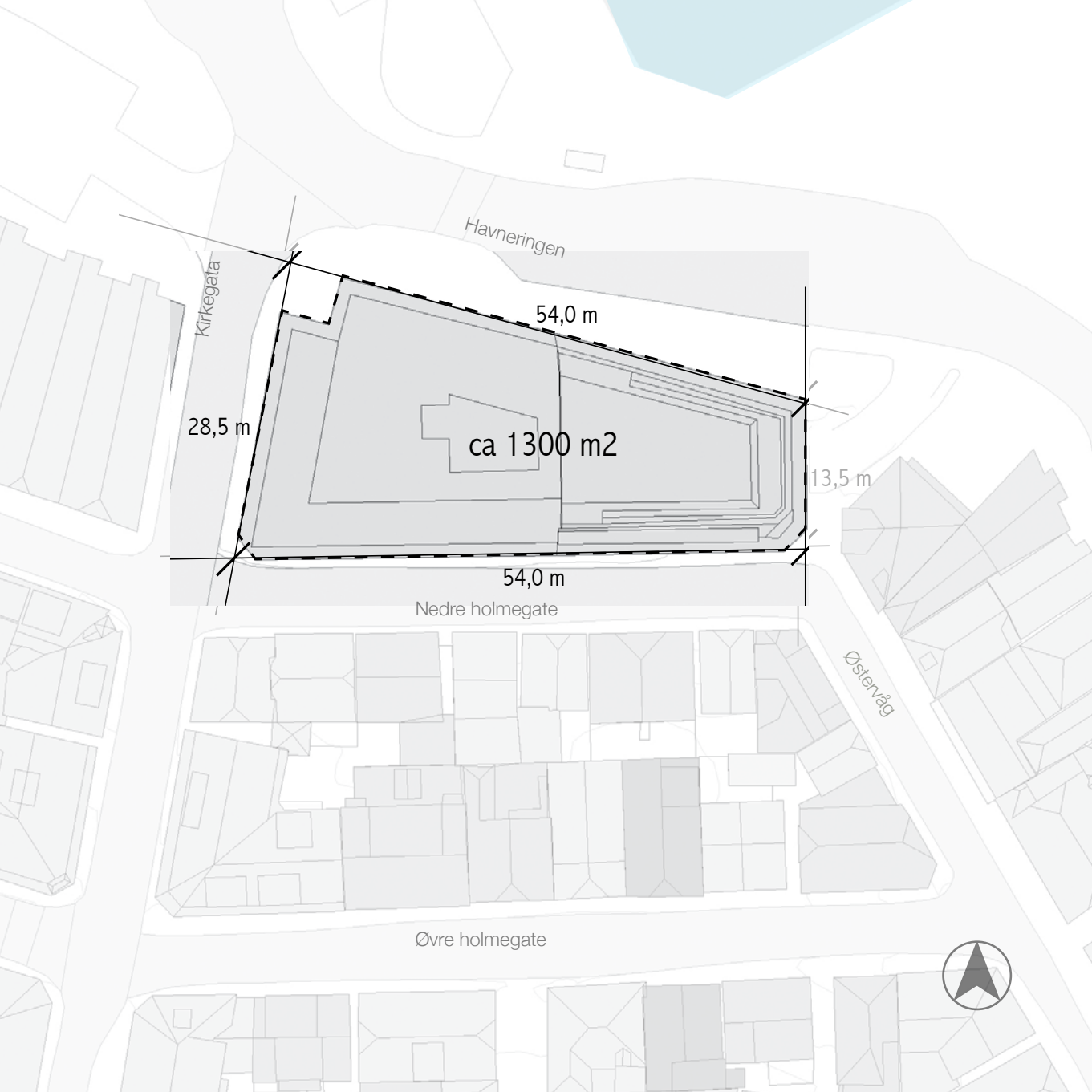
VALG AV SITE

Beliggenhet er en viktig del av beboernes trivselfaktor. Den ideelle plassering avhenger således av den enkelte beboers subjektive vurdering av stedet.

Stedet oppfattes fysisk i forhold til geografisk plassering, fysiske omgivelser, avstand til innkjøp, servicefunksjoner, offentlige transportmidler m.m. Videre oppfattes stedet mer subjektivt, hvor den enkeltes oppfattelse av stedet påvirkes av ens livshistorie, behov og personlige preferanser.

Undersøkelser viser at de kommende eldre i høyere grad ønsker å bo i byen når de blir eldre. De fleste ønsker også å bo i et likesinnet miljø, og trekkes mot et sted som føler tilhørighet til og hvor man har et nettverk. (Møller og Knudstrup, 2008, s. 41-44)

Dagens sykehjem og omsorgsboliger i Stavanger ligger i utkanten av byen. På bakgrunn av overnevnte undersøkelser er det derfor ønskelig å komme med et forslag til hvordan et fremtidsrettet sykehjem kan fungere i bykjernen.

Havneringen

Kirkegata

28,5 m

54,0 m

ca 1300 m2

13,5 m

54,0 m

Nedre holmegate

Østervåg

Øvre holmegate

PROSJEKTGRUNN

Valg av prosjektgrunn er gjort i dialog med Stavanger kommune. Stet ligger på sentrums-halvøya, som en del av sjøhusrekken som preger store deler av Stavanger sentrums havnefront. Grunnen er i dag bebygget med et stort bygg av fem etasjer. Bygget inneholder Elkjøp, som er en større elektronikkvarebutikk, samt kontorer. Dette er ikke tatt hensyn til i prosjektet, hvor stet er ansett som ubebygget.

Stet har en fantastisk plassering. Nordfasaden åpner opp med utsikt mot havnen, på byliv, fiskebåter og Oljemuseet, og videre utover fjorden mot Ryfylket. Havneringen er en trafikkert vei, som ligger som en stripe langs hele havnefronten. Stets sørside henvender seg mot bykjernen som gradvis trapper opp fra vannet. Bebyggelsen domineres av trehus. Sørfasaden er preget av en mer lukket fasade, hvor bylivet kommer tett på. Her finnes et godt utvalg butikker og kafeer som bidrar til daglig yrende folkeliv.

Stet domineres av materialene vann, tre og sten. Havet preger den åpne nordfasaden, den omkringliggende bebyggelse består hovedsaklig av gamle trehus, og belegningen består av betongheller og brostein.

Kontekst: utsikt mot Nord, havnen

Kontekst: utsikt mot Sør, bykjerne

Leiligheter	Antall	m2	Totalt m2	960
Leiligheter	24	35	840	
Bod	24	5	120	
Fellesareal				792
Stue og kjøkken (10m2 pr beboer)	3	80	240	
Gjestetoalett	2	6	12	
Felleslager	3	20	60	
Uteareal (10m2 pr beboer)	24	10	240	
Felleslokale	1	240	240	
Personalerom				135
Spiserom og møterom med kjøkken	1	30	30	
Avdelingsleder kontor	1	10	10	
Arkiv	1	5	5	
Kopi/rekvisita	2	10	20	
Kontor/dokumentasjonsrom	3	15	30	
Garderobe + wc	2	15	30	
Hvilerom for nattevakt	1	10	10	
Birom				39
Renholdsentral	1	10	10	
Bøttekott	3	3	9	
Avfallsrom	1	20	20	
Tilleggsarealer				930
Yttervegger/innervegger 15 %	15	2116	317	
Gangareal/korridor 20 %	20	2116	423	
Ventilasjonsrom	1	80	80	
El/hovedtavle	1	10	10	
1 sengheis i 5 etg	5	18	90	
Heisrom maskinrom	1	10	10	
Nettoareal				2116
Bruttoareal				2856

ROMPROGRAM

Stavanger Kommune har utarbeidet et veiledende romprogram som brukes som mal for nye sykehjem. (Se appendiks). Dette er brukt som grunnlag og utgangspunkt for prosjektets romprogram.

I tillegg til romprogrammet, skal næringsfunksjoner tilrettelegges i første etasje, da sitet ligger i Stavangers bykjerne. Dette kan være alt fra kontorlokaler, butikker, kaféer, møtesteder for eldre, etc. Dette er ikke detaljert, men tatt med i konseptfasen.

I kjeller er det mulighet for parkering, ventilasjon og tekniske funksjoner.

Det er ikke utearealer omkring bygget, derfor er det viktig at utearealer integreres i bygningen. Utearealer i hver etasje er prioritert og det er tilført ytterlige 10m² uteareal per beboer i forhold til kommunens veiledende romprogram.

BEBOERGRUPPE

Internasjonale forskningsresultater viser at det oppnås størst trivsel på sykehjem hvor man systematisk har etablert et klart konsept omkring hvilken beboergruppe, boligform og pleieform sykehjemmet har. Via et klart konsept tidlig i prosjektfasen, kan en designe til en primær målgruppe med spesielle hensyn til målgruppens habitus. (Møller og Knudstrup, 2008, s. 40)

I prosjektet er det søkt å designe et boligtilbud for "den urbane" eldre. Det er arbeidet med å tilrettelegge boligene for mennesker som ønsker å sosialisere og som fortsatt ønsker å bruke byen i sin hverdag. Prosjektet vil således tiltrekke mennesker som setter pris på kafeer, butikker, kulturelle tilbud og rekreasjon i gåavstand og som verdsetter den passive rolle i bylive, gjennom å betrakte og observere.

Sykehjem er vanligvis inndelt i flere avdelinger, tilrettelagt i forhold til sykdom og behov.

Det er i dette prosjektet valgt å tilrettelegge for behovet på somatisk avdeling. På somatisk avdeling hjelper man med stell, serverer mat og mater de som ikke klarer å spise, hjelper folk på wc, prater med dem og hjelper dem gjennom hverdagen.

PRESENTASJON

Stemningsbilde fra Nordvest

Nytt navn
Ny søkemetode
Nytenkende helse-service
Ny boligform

= 67 +

BOLIGKONSEPT

I prosjektet er det arbeidet utfra en forventning om at det i fremtiden vil være større fokus på å gi den eldre en bolig som i høyere grad passer til den enkeltes ønsker og behov.

De eldre skal i den grad de selv kan, søke seg der de ønsker å bo. Det kan bidra til en ny spennende periode i livet, med nye eller gamle bekjenskaper, i et nytt boligtilbud. I en opptaksprosess vil den enkelte selv kunne påvirke og bestemme sin fremtidige bosituasjon gjennom ytring av ønske om bosted, boforhold og hvem en best omgås med. Dette vil også medvirke til økt følelse av selvbestemmelse.

Helsetjenesten ses som en krysning mellom helse- og serviceytelse, hvor personellet kompetanse, med en kombinasjon av helse- og hotellfag, bidrar til et bedre og mer hjemlig miljø.

Motto: Er du gammel nok?

67 +

Def;

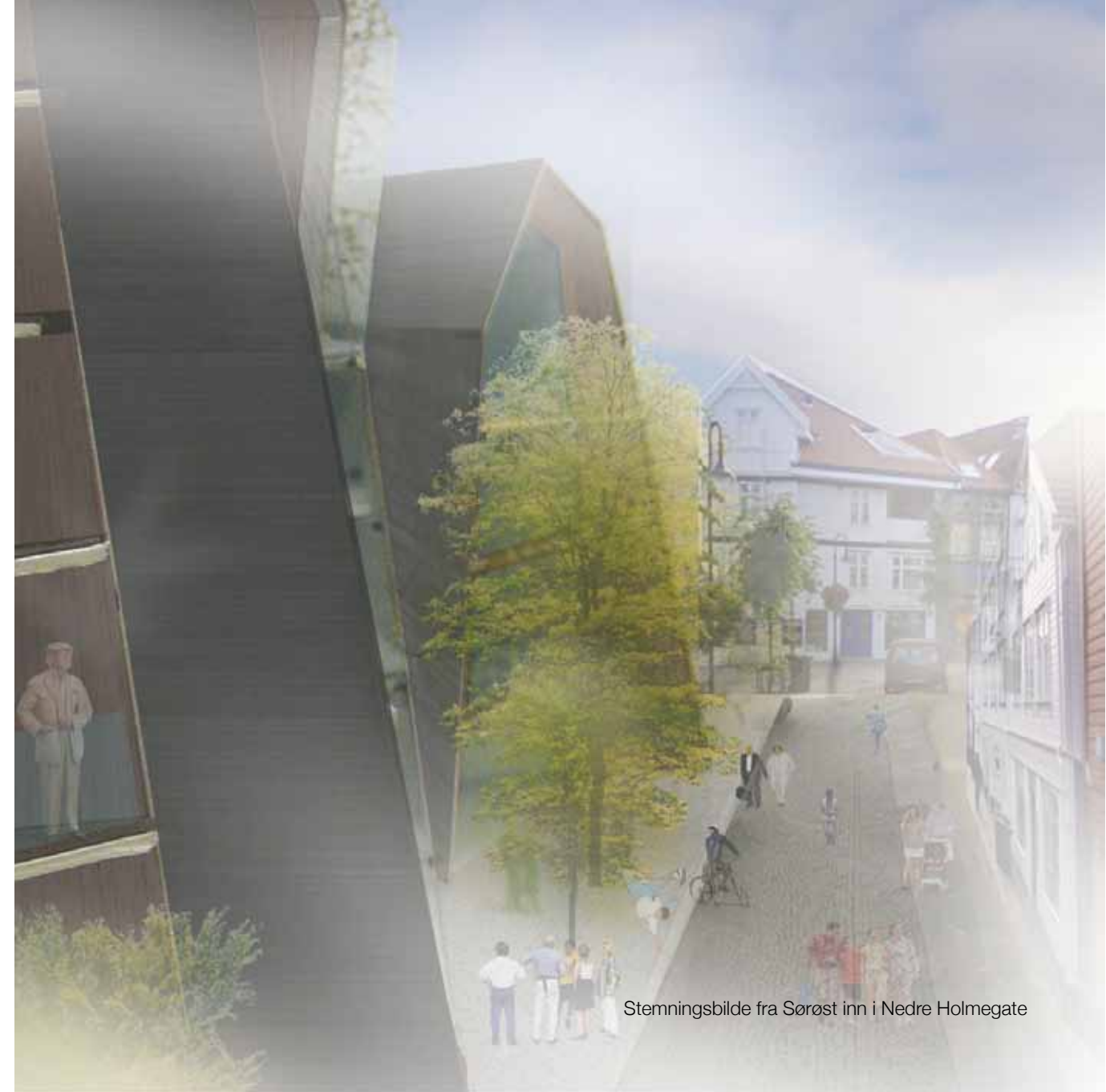
67+ er en ny boligtype for eldre over 67 år, med service 24 timer i døgnet. Servicepersonellet er utdannet innenfor helse- og hotellfag, og sørger for at beboerne får den hjelp de trenger til stell, matlaging, dagligdagse gjøremål og aktiviteter.

Det vil i fremtiden eksistere flere typer 67 +, forskjellige boligkonsepter, som passer til eldres ønsker og behov. Noen vil kanskje bo midt i byen, andre på en bondegård.. eller i nærheten av havet? et sted for musikere? etc. Tilleggs-funksjoner og aktiviteter vil herunder variere i samsvar med boligkonseptene.

67 + for den urbane

er boligen for eldre som ønsker å bo i bykjernen med byens fasiliteter i umiddelbar nærhet. Her er det kort vei til kino, butikker, barer, restauranter, kafeer, museum, parkareal, sportsfasiliteter, m.m. og fra boligen kan en betrakte byens pulserende liv.

Den urbane beboer føler en tilknytning til byen og dens mange tilbud, er sosial og ønsker å bo i hjemlige omgivelser, sammen med beboere med samme behov og ønsker.

Stemningsbilde fra Sørøst inn i Nedre Holmegate

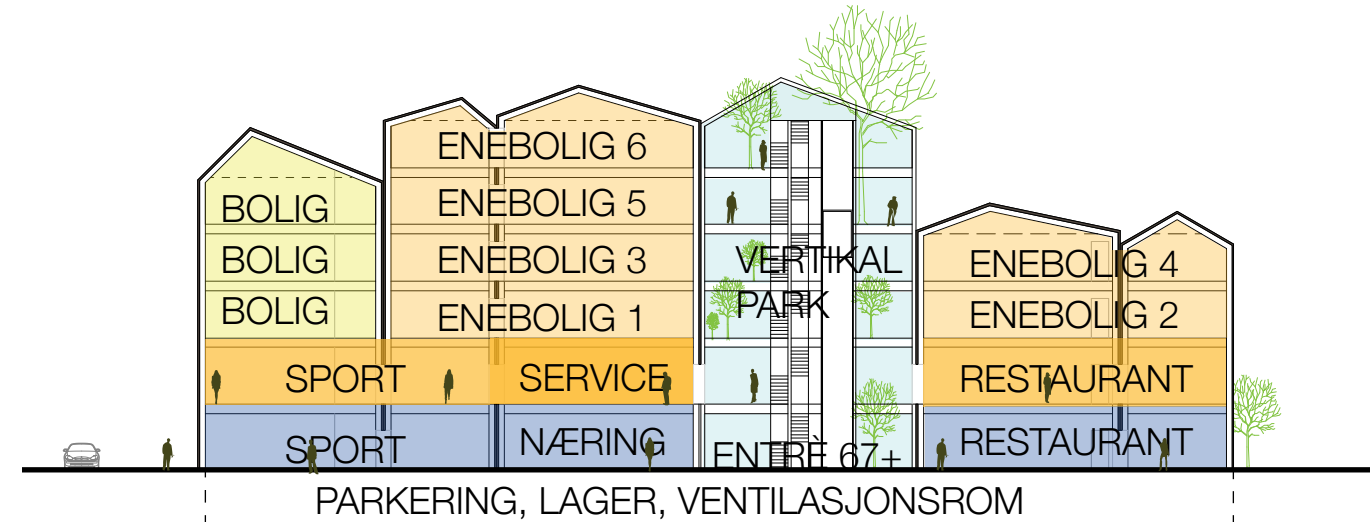

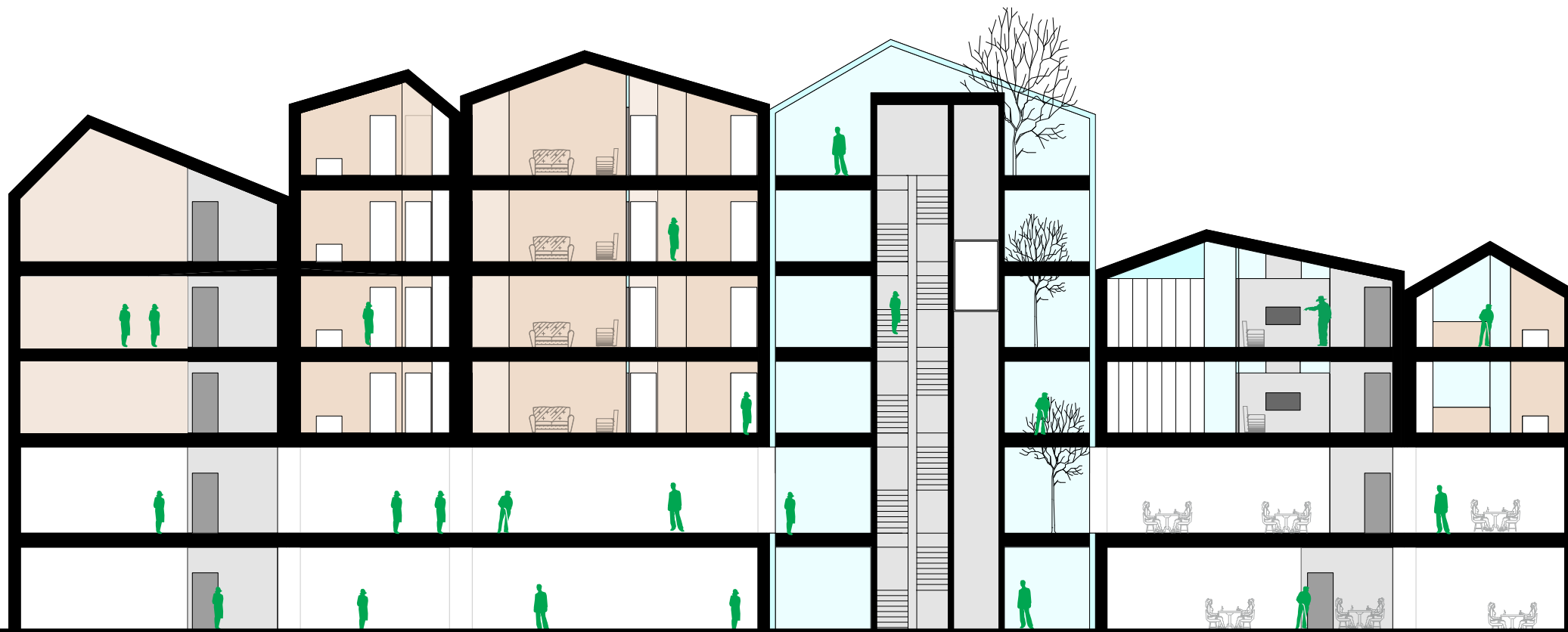
Situasjonsplan 1:1000

BELIGGENHET

67+ for den urbane ligger i Stavanger sentrum. Prosjektgrunnen ligger i sjøhusrekken, som er med på å definere skillet hvor havnen møter byen og markerer Stavangers historiske sjølinje. Grunnens møte med havnen mot nord og inn mot bysentrum i sør, gir de eldre en unik variasjon av utsikt.

Beliggenheten i bykjernen gir de eldre muligheten til å delta både aktivt og passivt i byens puls; aktivt da byens mange tilbud møter en like utenfor inngangsdøren og passivt ved å observere bylivet fra ens bolig når en er for sliten til selv å gå ut.

BOLIGKOMPLEKSET

Bygningen er utadvent og interagerer med byen. Første etasje er offentlig tilgjengelig og åpner opp mot gateplan med næringsfunksjoner som butikker, sportsfasiliteter, og restaurant. Dette bidrar til å skape liv i og omkring bygningen.

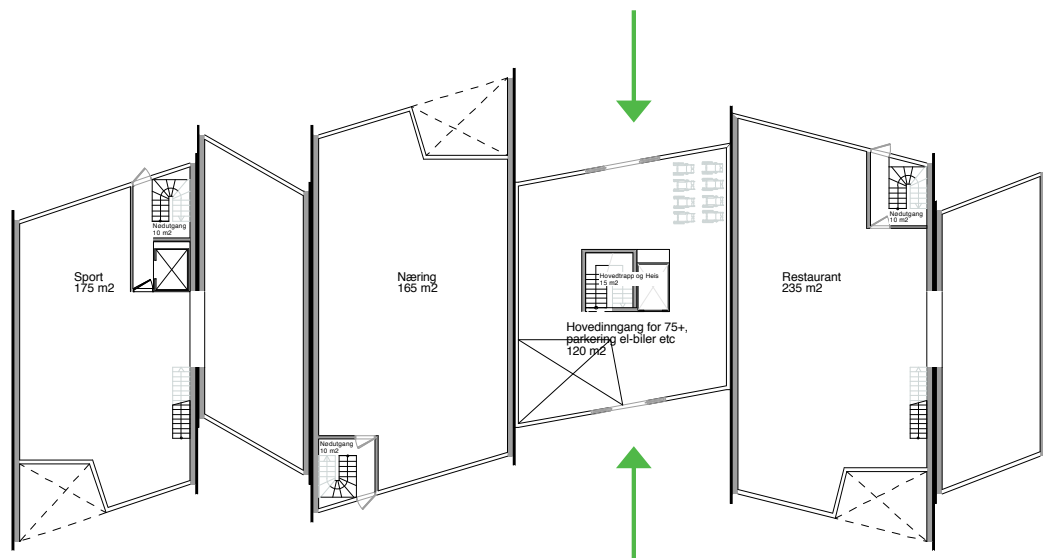
Bygningskroppens form danner flere større og mindre rom for opphold på gatenivå.

Andre etasje er semiprivat, hvor hovedfunksjonene til servicepersonell ligger, og som blir en naturlig samlingspunkt for de eldre på 67+.

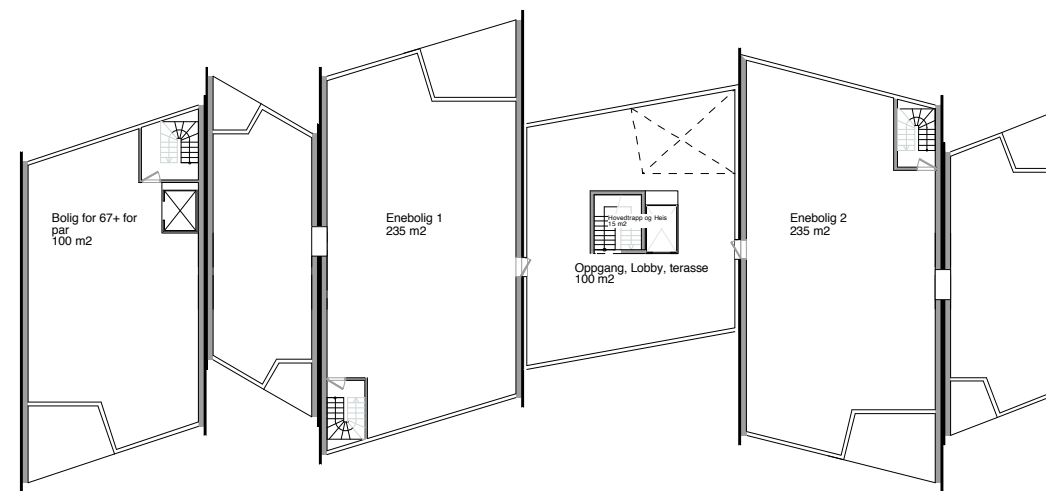
Bygningen forsynes via en inngang og oppgang, som utgjør en vertikal park og rekreasjonsområde i relasjon til boligene.

67 + inneholder 24 plasser, i tillegg til tre boliger for par.

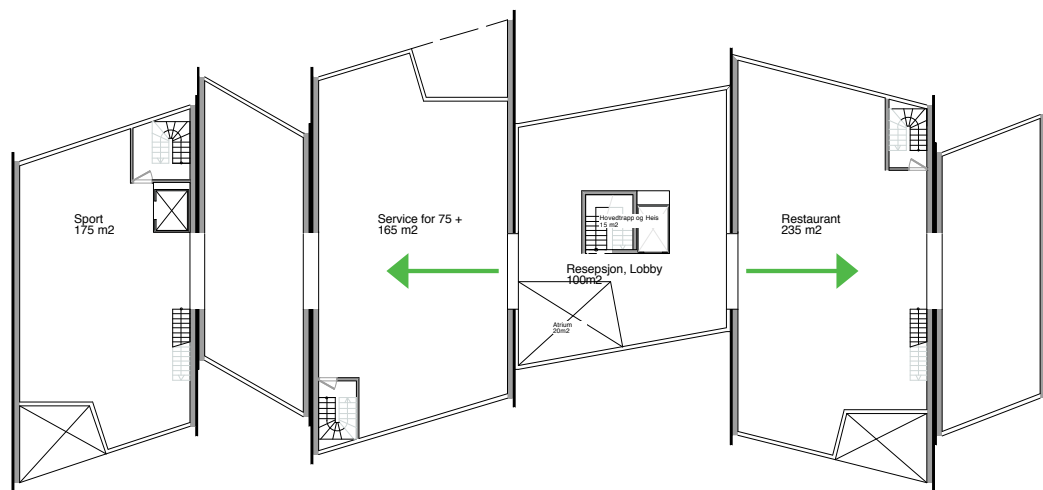

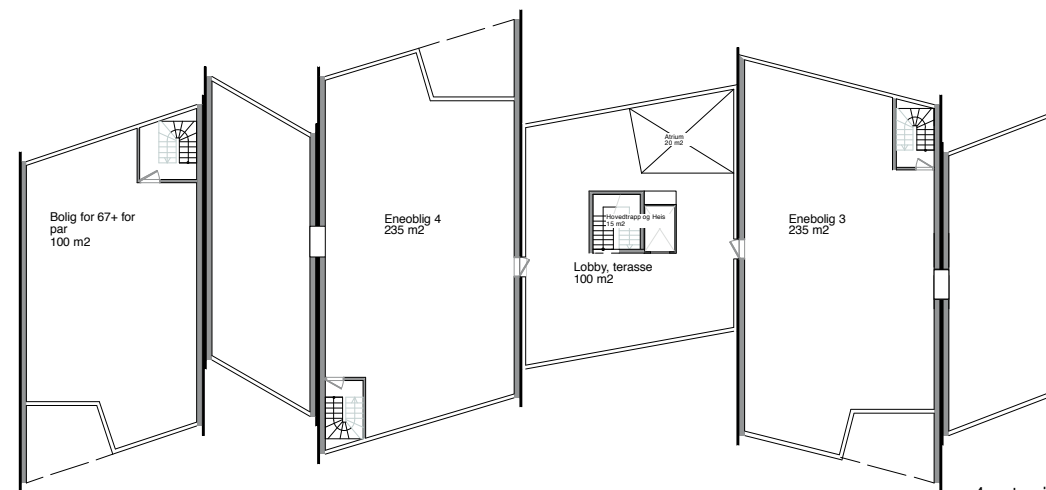
1. etasje

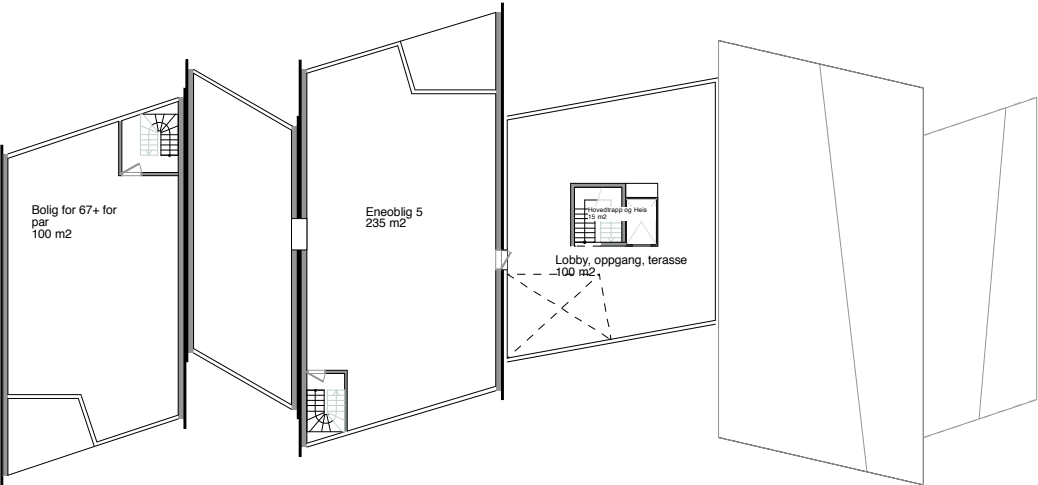
3. etasje

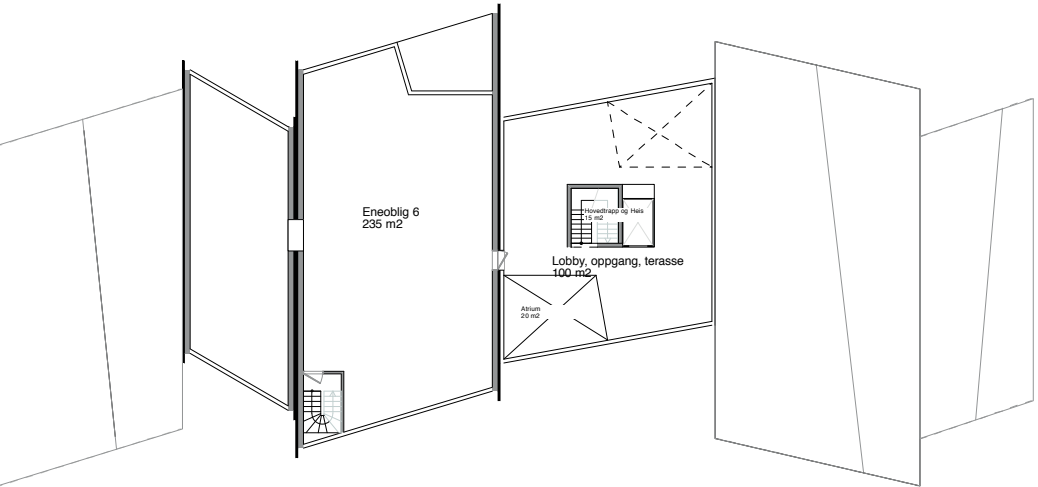
2. etasje

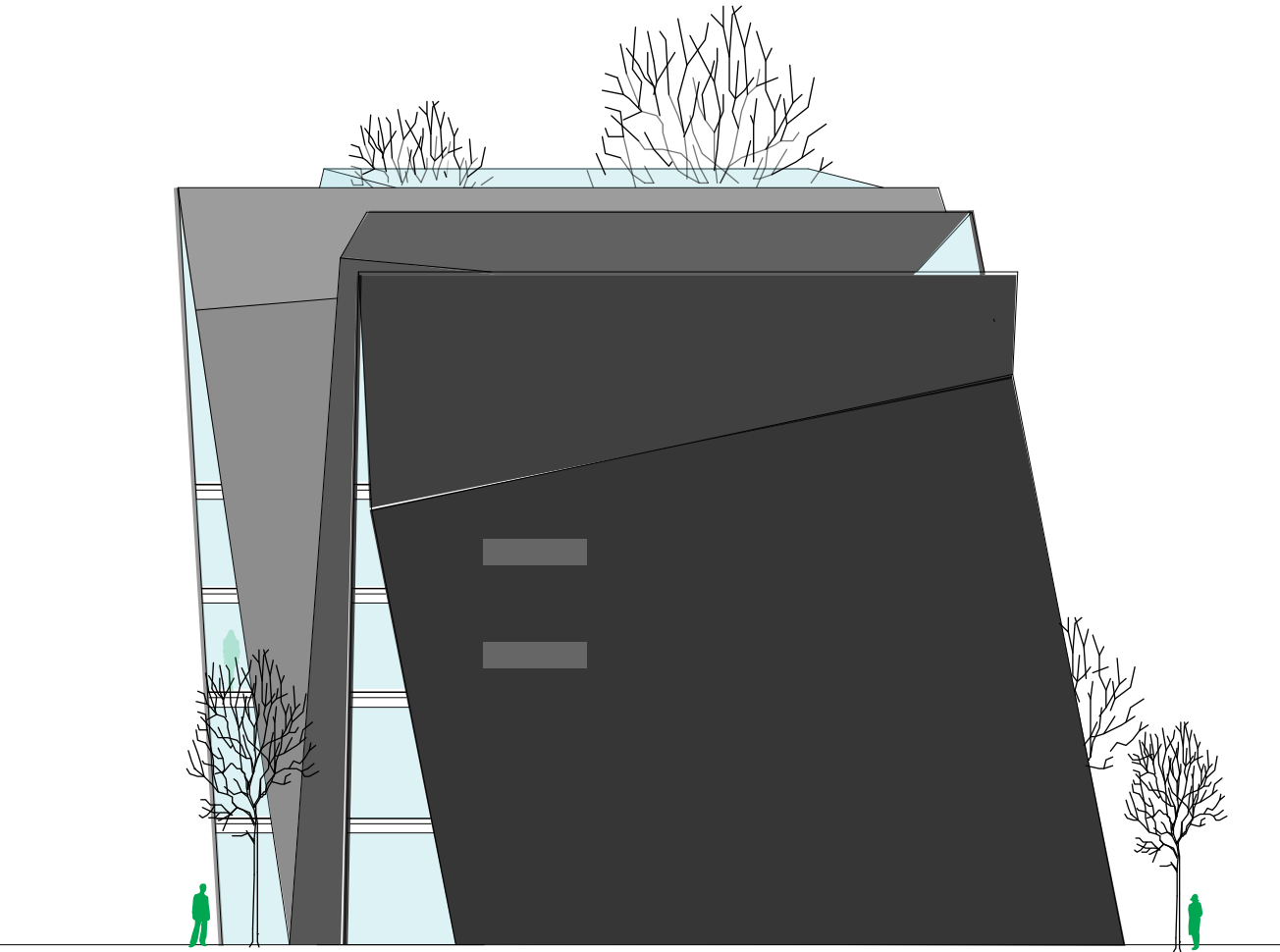
4. etasje

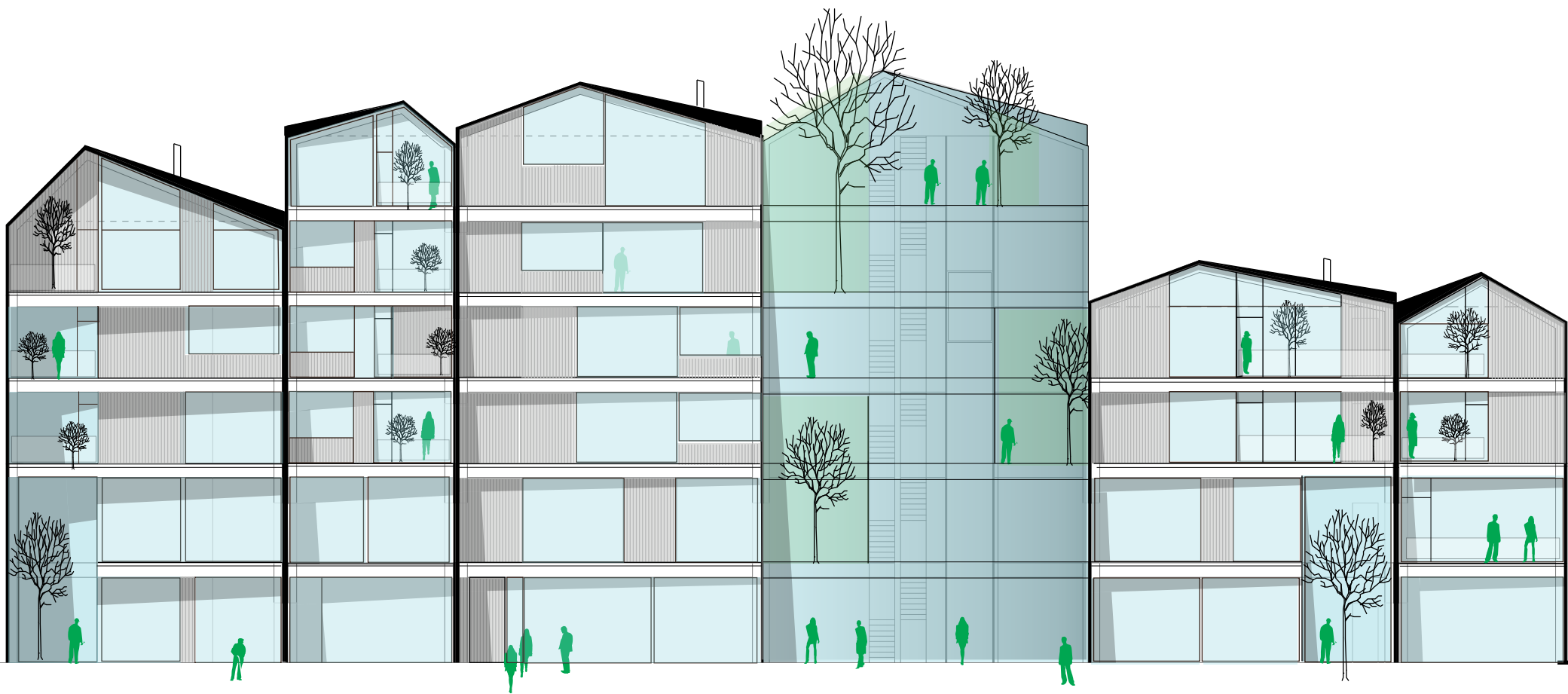
5. etasje

6. etasje

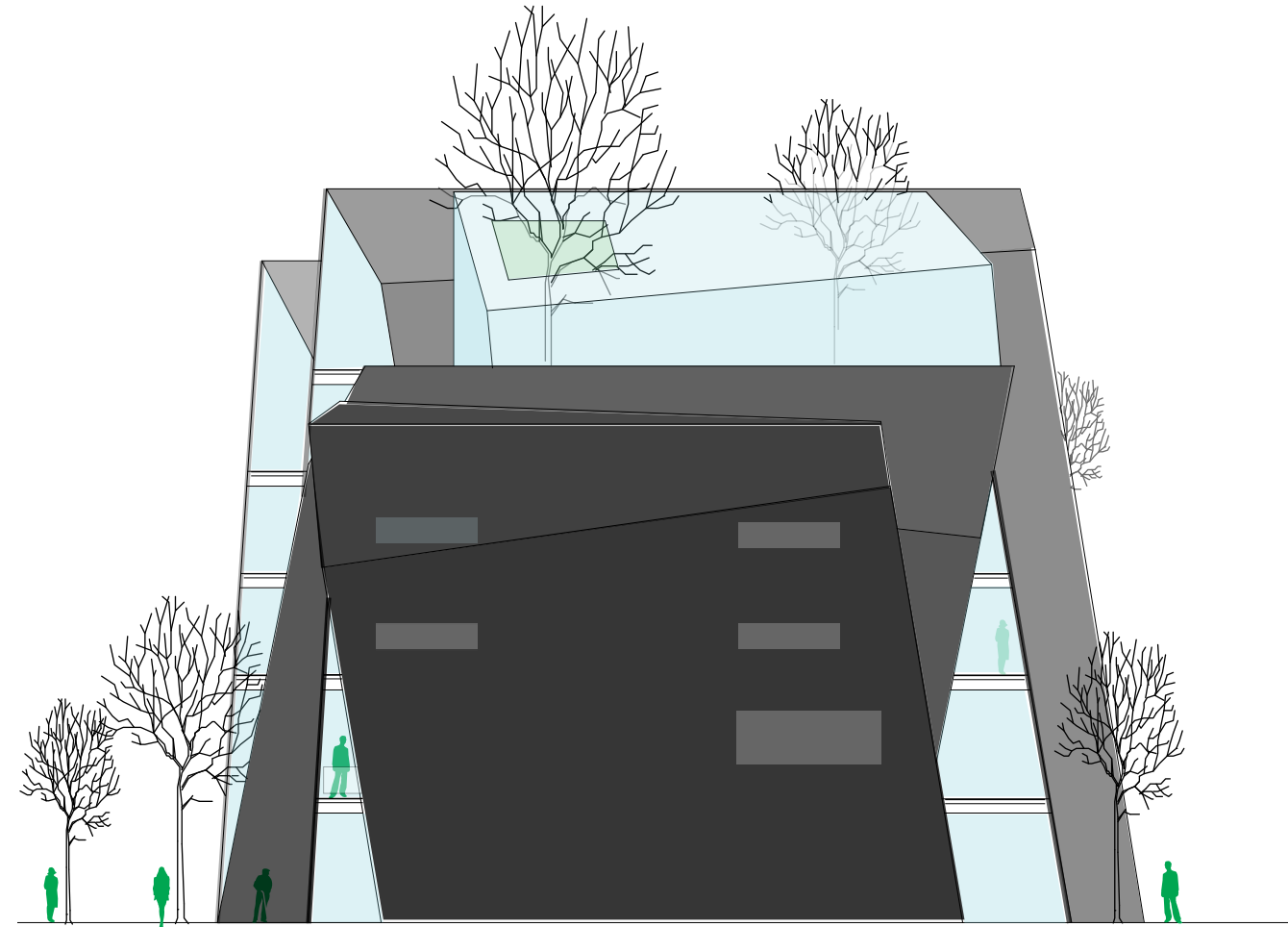
Vestfasade 1:200

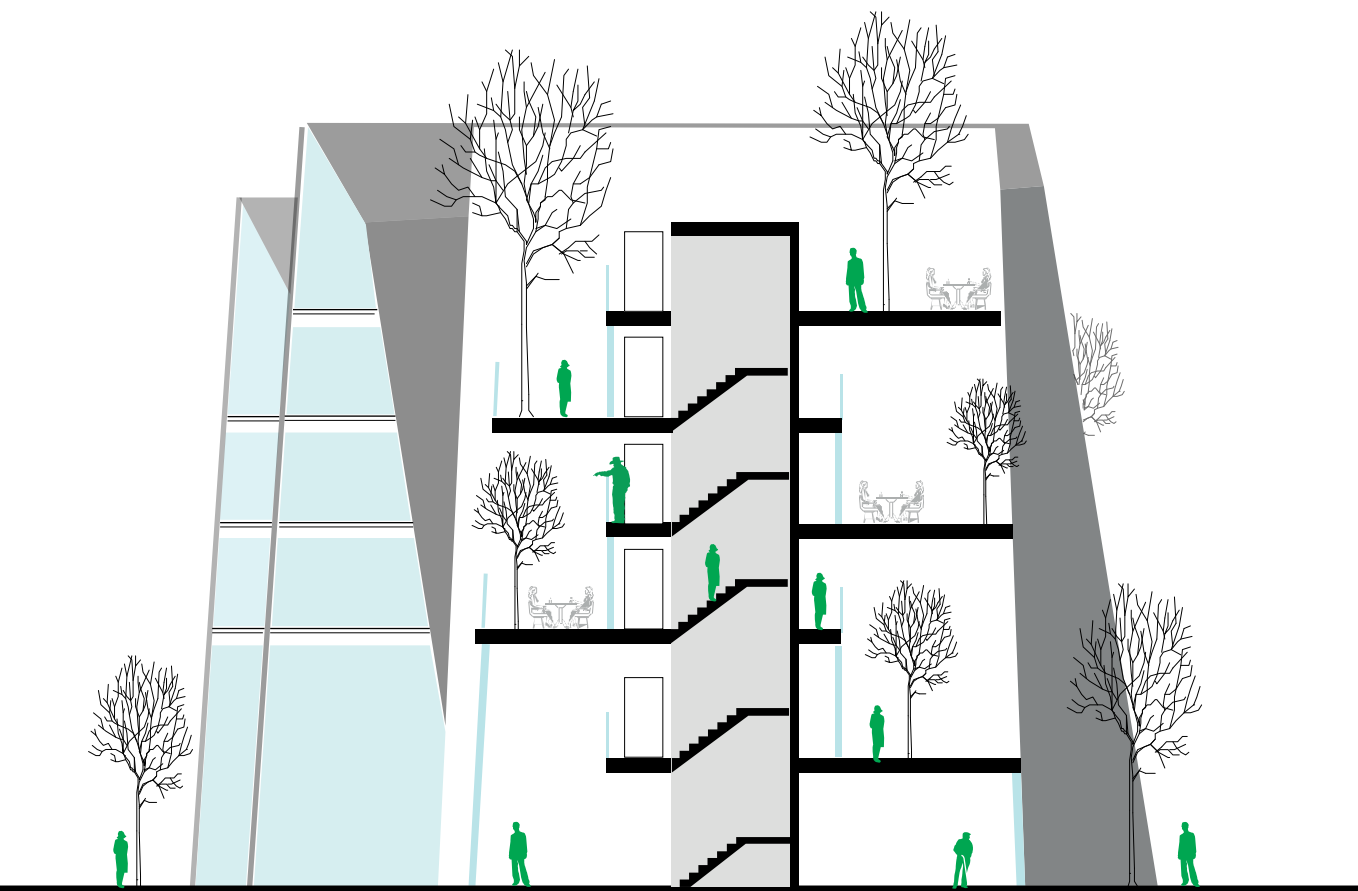
FASADER

Bygningen har stålkonstruksjon, hvilket gir en tynn og slank konstruksjon og et lett uttrykk. Utvendig er bygningen er kledd med betongplater i mørk, overflatebehandlet betong. Betongplatene fungerer som klimaskjerm, gir bygningen et helhetlig preg og fremhever formkonseptet. Betongens overflatebehandling gir et lysspill i fasaden, og et harmonisk, rolig og varmt uttrykk.

Nord- og sørfasaden er preget av store vindueflater og terrasser. Bygningens forskyvninger mot sør og nord åpner for solinnfall fra alle fire retninger. Trebekledning er brukt hvor det trengs avskjerming. Tre er valgt ut fra et ønske om et naturlig uttrykk, samt som en referanse og kobling til Stavanger som treby.

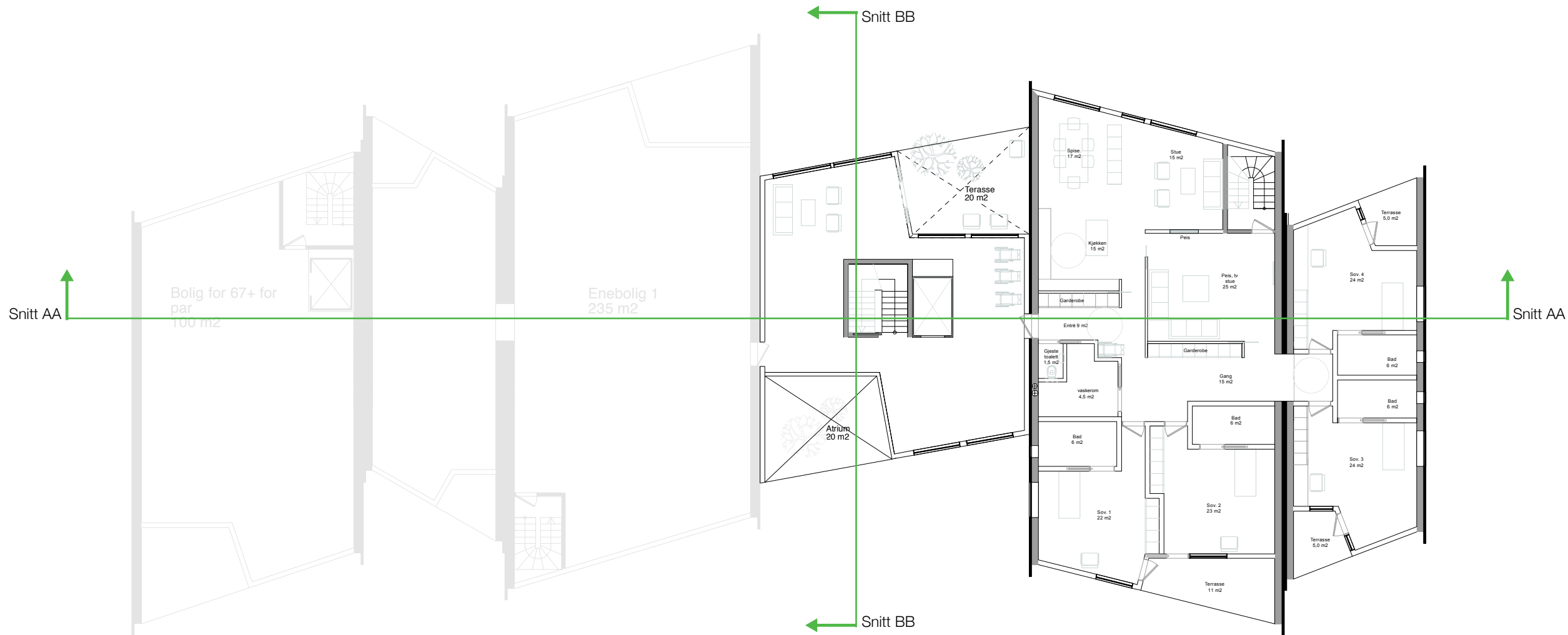

Snitt BB 1:200

Stemmingsbilde sett fra kjøkkenet i eneboligen

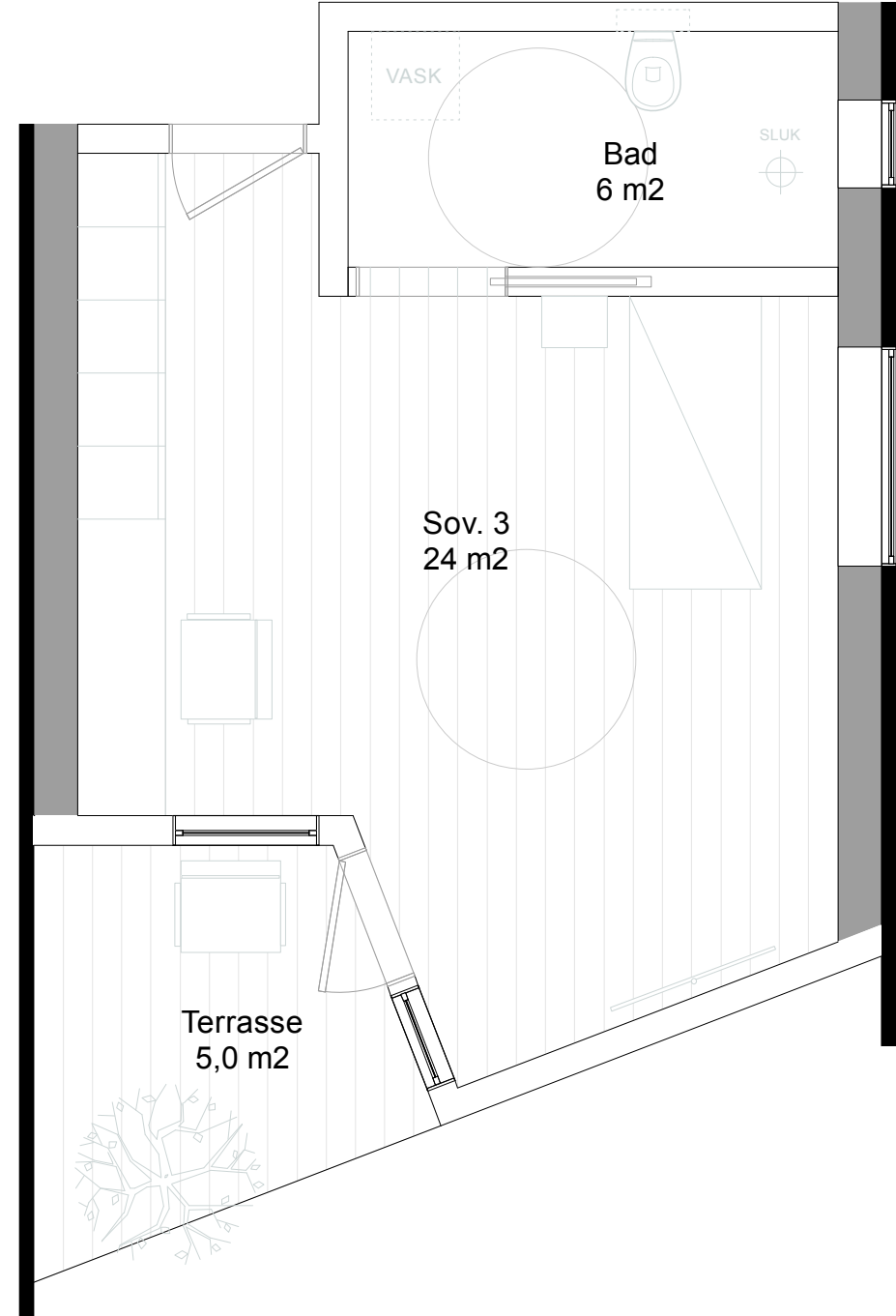
ENEBOLIGEN

Eneboligen deles av fire personer. Hver beboer har et eget private rom og deler kjøkken oppholdsrom og fasiliteter.

For å få en mest mulig hjemlig følelse, er funksjonene arrangert mest mulig som en alminnelig hus man kjenner i dag, med et kjøkken, og stue med samme dimensjoner som er vanlig.

Materialene innvendig preges av bærende vegger kledd med betongflater, som utvendig, men her med en lysere betong for å skape lyse rom. Lettvegger er bekledd med tre. Tre har en god akustikk effekt. Videre spiller treet fint sammen med betongveggene og skaper en helhet i boligen. Gulvet er plankegulv av lys eik, hvilket er støydempende, slitesterkt, og varmt.

Privatrommene er orientert mot bygningens nordlige og sørlige fasader. Hermed oppnås ulike kvaliteter i rommene i forhold til utsikt. Rom med utsikt mot nord har en fantastisk utsikt mot fjell og fjord i Ryfylket, mens rom mot sør har utsikt rettet mot gaten og bylivet.

Stemningsbilde fra soverom

PRIVAT +

Helt privat har alle et soverom/oppholdsrom, med bad.

Inngang er plassert slik at man ikke ser rett på sengen når man kommer inn i rommet.

Baderommet ligger bak veggen hvor sengen står, sånn at man ikke ser rett inn på toalettet når man ligger i sengen

Vinduer er plassert for optimalt utsyn, og solforhold.

Alle rommene har en egen privat terrasse, hvilket gjør det lett for de eldre å komme ut å trekke frisk luft.

EN DAG FRA FRU. HANSENS DAGBOK SOM BOR PÅ 67+

"I dag har vært en god dag. Jeg våknet tidlig av at solen skinte inn vinduet. Jeg lå en stund å kikket ut av vinduet, over bybroen og inn mot fjorden. Jeg så reketråleren komme inn mot kaien og hørte at biltrafikken allerede var i gang. Etter en times tid, ringte jeg ned etter personalet, for å få hjelp til å komme opp av sengen. Beina mine kjentes ekstra ømme i dag, så jeg var redd for å falle.

Etter at de hadde hjulpet meg opp og på toalettet, klarte jeg selv å gjøre meg klar, det var tilfredstillende. Mens jeg gredde håret, kjente jeg kaffelukten fra døren som stod på gløtt. Jeg kjente at jeg ble sulten. Personalet hadde allerede dekket bordet og Anna og jeg satt lenge å spiste en lang deilig frokost.

Senere på dagen strålte solen, og jeg gikk ut på felles terrassen. Det var mange folk nede i gaten, og kaféen på hjørnet var som vanlig full. Det er en koselig kafé, jeg tenker vi går der ned på torsdag når Frida og barna kommer. Jeg satt og kikket utover da fru Olsen fra naboleiligheten kom og satte seg. Hun har bare bodd her en måned. Hun fortalte at hun har bodd de siste 40 årene på Eiganes. Hennes mann var derfra, men han døde desverre sist år. Det viste seg at vi hadde noen felles bekjente. Jeg glede meg til å bli bedre kjent med henne.

Ved tre-tiden ringte jeg ned til personalet, for å få hjelp til å gå på toalettet, og for å hvile en times tid. Jeg er mye trett for tiden, og må som regel hvile litt på dagen.

Til middag hjalp Anna til med matlaging og borddekking sammen med personellet. Vi prøver å hjelpe til når vi kan. I dag hadde vi laks. Det smakte deilig.

Det går mot vår, men det er fortsatt litt kjølig på kveldene, så det ble tent i ovnen og vi satt foran peisen. Det kommer en deilig lukt og varme fra ovnen og man hører til og med at det gnister inni peisen. Det minner meg om hytta i Sirdalen.

Jeg var trøtt, og kjente tidlig at jeg var nødt til å trekke meg tilbake og fikk igjen hjelp til å få på noe av nattøyet. Jeg pleier som regel å lese litt når jeg legger meg, eller se litt på fjernsyn inne hos meg selv, men ikke i kveld. Jeg ble liggende litt å tenke på dagen i dag og hørte byens lyder i det fjerne. Jeg liker å lytte til bylivet, det gir meg en ro i kroppen, og jeg slapper av.... "

PROSESS

INNLEDNING

For å kunne lage et fremtidsrettet sykehjem kreves en prosess for å finne bakgrunnen for og tiltak som kan endre folks negative oppfattelse av sykehjem i dag.

I starten av prosjektutviklingen ble det derfor arbeidet målrettet for å utvikle et nytt bolig-konsept. Romorganiseringen var her en viktig faktor som bidro til å gi ideer til et nytt forslag til fremtidens eldreboliger.

Heretter fulgte en lengre formgivningsprosess, som illustreres i det følgende. Skisser og ideer for hele forløpet presenteres, før det til slutt snevres inn, og fokuseres på valgte konsept og detaljeringen av dette, herunder av konstruksjon, materialer og lys.

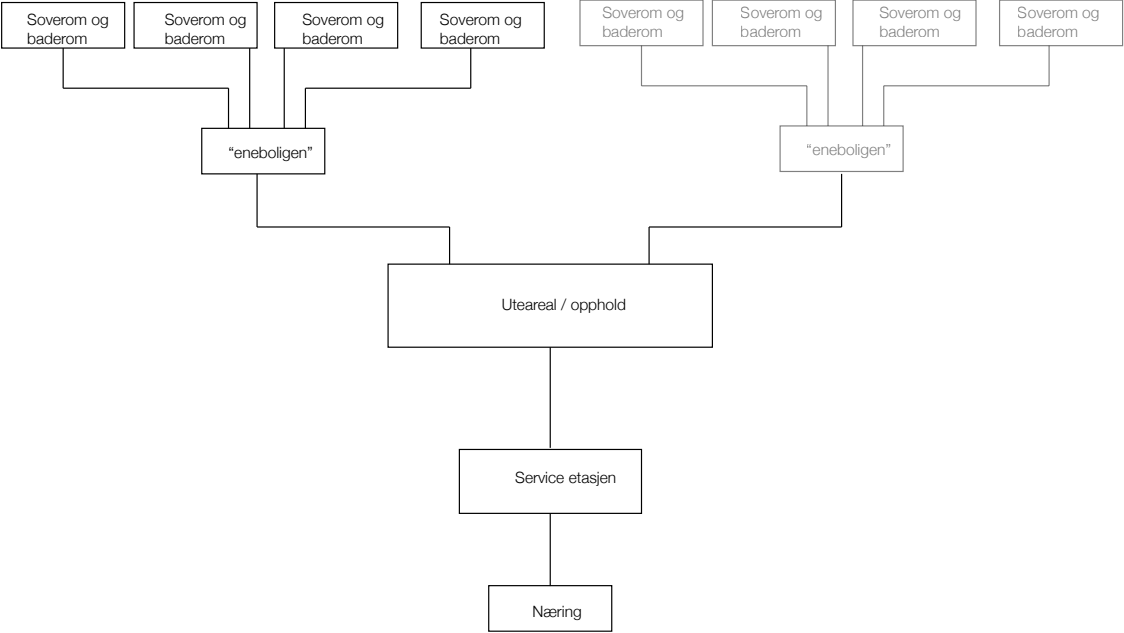
Privat +

Privat

Semiprivat

Semiprivat/
semioffentlig

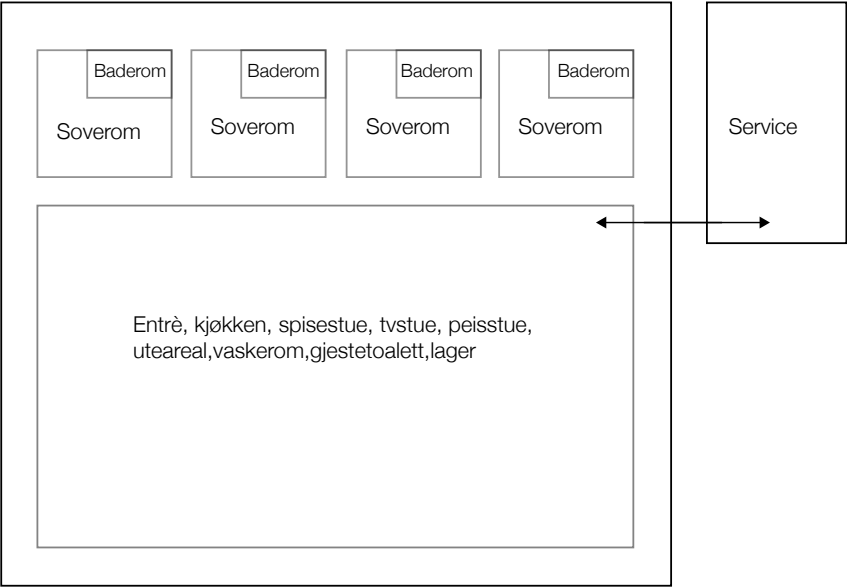
Offentlig

ROMORGANISERING

Funksjonene er kategorisert ut i fra grad av offentlighet og privathet. Det gjør det mulig å dele opp funksjoner og rom, hvor noen steder legger opp til rekreasjon, mens andre legger opp til sosial kontakt og aktiviteter.

Ved å kategorisere funksjoner og rom i grad av offentlig og privat og arbeide med dette, oppnås soner for forskjellig grad av offentlig og privat hvor brukeren kan velge å være mer eller mindre privat. Man kan velge å oppholde seg i det offentlige rom som en del av en større helhet, i semiprivate oppholdsrom og utearealer, eller trekke seg tilbake, helt privat, på sitt eget rom når det er ønskelig.

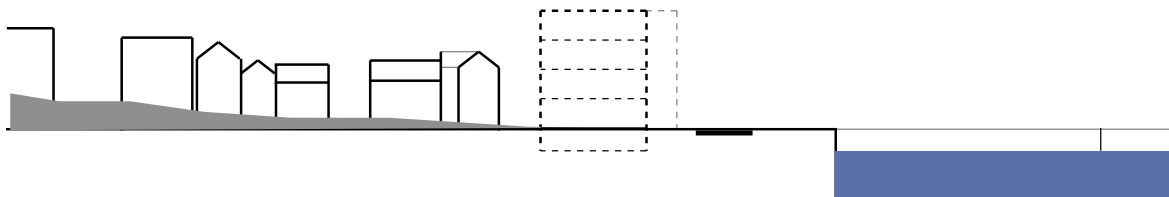
ROMORGANISERING

I eneboligen er det fokuserert på å skape en hjemlig atmosfære, gjennom å innarbeide kjente funksjoner og elementer som vi kjenner fra hjemmet, såsom tv-stue, peis, kjøkkenstue, egen entré, etc. Den hjemlige følelsen økes ved at rommene er i kjente dimensjoner, intime, innbydende og med muligheter for å gjøre det personlig.

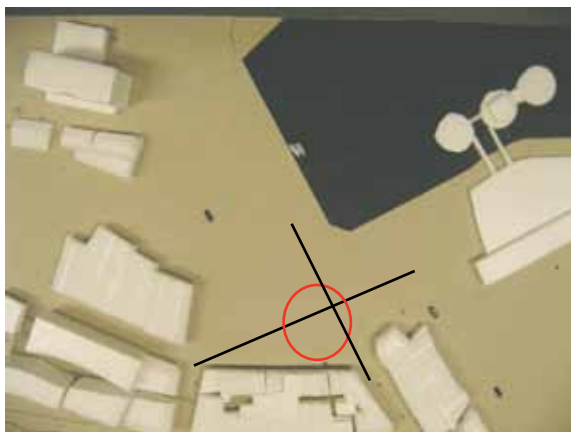
Konseptet legger opp til at det er et bofelleskap, men hvor alle ser på boligen som deres hjem, som de deler. Eneboligen skal således ses som den "private bolig", hvor den enkelte har et soverom/oppholdsrom med bad som er helt privat, mens resten av boligen deles med de andre beboerne.

Når besøkende kommer, ledes de inn i fellesområdet, stuen, som man normalt vil gjøre i et hjem. Soverommet/oppholdsrommet holdes derfor privat for beboeren.

Størrelsen på en enebolig er ca 200 m², inkludert de fire private rommene.

Snitt fra Sør mot Nord, iillustreere byen som ligger på en forhøyning, med havet på Nordsiden.

siktelinjer/ flow

Volumstudier

KONTEKST

Prosjektgrunnen ligger i sjøhusrekken, som er med til å definere skillet hvor havnen møter byen. Det gir en utfordring i forhold til bygningens orientering. Skal bygningen forholde seg til den tette bykjernen på den ene siden, eller mot den åpne havnepromenaden på den andre, eller til begge? Og hvordan skal den forholde seg til den historiske sjøhusrekkens arkitektoniske særpreg.

Volumstudier viser at det vil være mest gunstig å bygge i høyden på grunnens østside for mest gunstige solforhold, og best tilpasning til kontekstens eksisterende volumer.

Ved å oppstille siktelinjer fra eksisterende gater, oppstår et krysningspunkt på grunnen. Krysningspunktet finnes interessant som et mulig møtepunkt og/eller en mulig forbindelse gjennom sitet.

CITYSKY

IDENTITET

INTERAKSJON

UTSYN

BY

PARK

Havn

DESIGNPARAMETRE

I prosjektet er det arbeidet med det sosiale aspekt og de mentale- og fysiske rammer. Prosjektets arkitektoniske aspekt er overordnet delt inn i tre hoved-designparametere for å spesifisere prosjektets fokus:

INNSYN/UTSYN - IDENTITET - INTERAKSJON MED BYEN

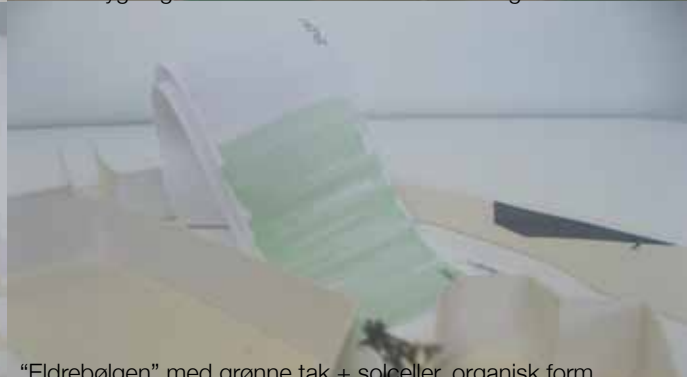
For den interne målgruppe (hovedsaklig beboerne) er identitet et viktig parameter for å oppnå en tilknytning til stedet, hvor de kan føle seg hjemme.

De eldre ikke har mulighet til å delta i byen hver dag, derfor er det viktig at de får godt utsyn fra boligen, og dermed mulighet for en passiv deltagelse i det som skjer i byrommet.

Sykehjemmet oppleves ofte som en introvert funksjon, som ikke gir noe til omgivelsene. I prosjektet er det ønskelig at sykehjemmet interagerer med byen, både for å styrke dets plass i byen, men også for å tilføye noe nytt både for de eldre, og byen.

“rundt nullen” bygningsenheter som forbindes med en grøn sti

“Eldrebølgen” med grønne tak + solceller, organisk form

“Terrassene” vertikal park

GRØNTAREAL

Sitet ligger i kjernen av Stavanger sentrum, som ikke inneholder mange grøntarealer. I de første skisser og modeller ble det arbeidet med en idé om å integrere grøntarealer, til gagn for både sykehjemmets beboere og byens borgere/ besøkende.

Parametere som flow, utsikt og solforhold er med til å definere bygningenes form og karakter.

“Rundt nullen” spiller på en bevegelsesrampe som dominerer, og leder folk gjennom bygningen.

“Eldreboelgen” gir store muligheter til å åpne opp grunnen, gir en kompakt form som minimerer gangforløp, og vil stå som en skulptur i byen.

“Terrassene” er en kjent form, som har den fordel at den gir store grønt arealer til hver etasjer.

Modellene legger opp til en mulighet for møtesteder, i form av utearealer av offentlige, semiprivate og privat karakter.

Organisk struktur som endrer karakter og form i forhold til solforhold og uteareal, hvor formen ekstruderes inn og ut

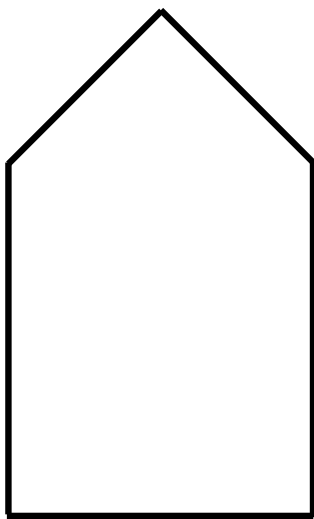

Kulissene har tatt inspirasjon fra formen på sjøhusene. En forenkling og nyfortolkning av formen gir en relasjon til konteksten i form av skala og volumen, hvor det skapes nye rom inni bygninen.

IDENTITET

Skisser og modeller har hittil vært veldig frie i utførelse, hvor parametere som lys, uteareal har preget idéene.

I en oppsamling med fokus på form i forhold til konteksten, og hvorvidt volumene og skalaen enten skiller seg ut, eller passer inn i konteksten, ses det at det organiske formspråk skiller seg ut, mens kulissene har en gjenkjennelig form og skala og glir inn i konteksten.

NYFORTOLKNING

Det finnes mange moderne nyfortolkninger av gavlhuset. Referansebildene på de kommende sider viser forskjellige nyfortolkninger av formen - manipulert, skalert og ekstrudert.

Ved å ta utgangspunkt i de historiske sjøhusenes formspråk, og arbeide med en nyfortolkning av disse, finnes en rekke nye muligheter. Det ses også en høyere grad av tilpasning og sammenheng til kontekstens skala og volum, i en nyfortolkning av sjøhusene gitt en ny betydning, tilpasset nåtiden.

Akihisa Hirata- Alp

Cebra-Isbjerget

Oslo atelier/AWP-The lantern

One office- 4 houses

We Architecture-Amager Gavlihus

Jarmund/Vignæs-The dune house

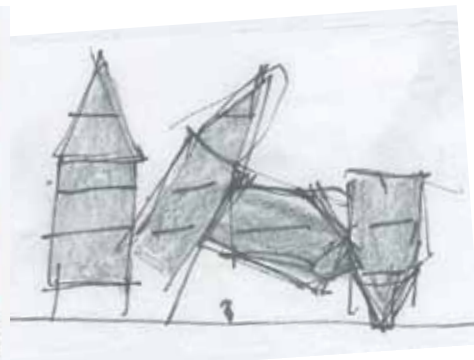
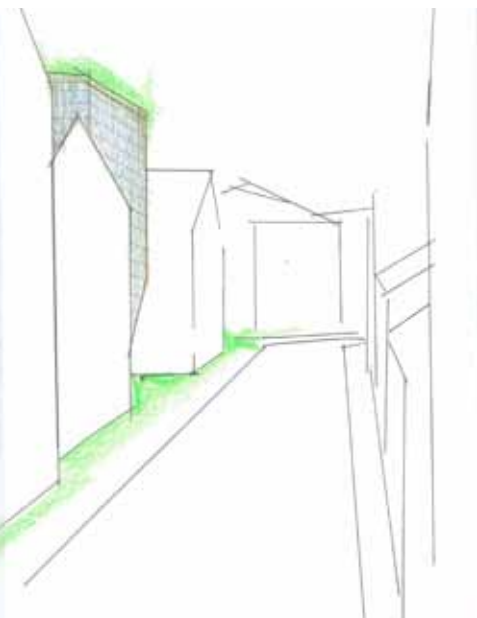
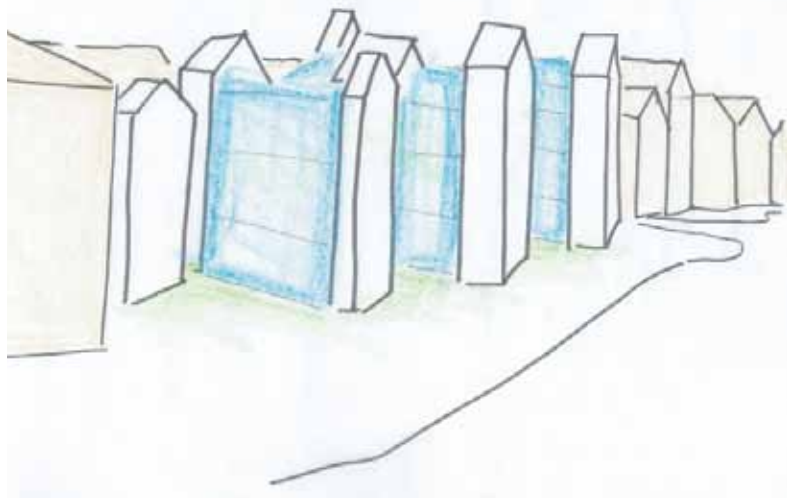
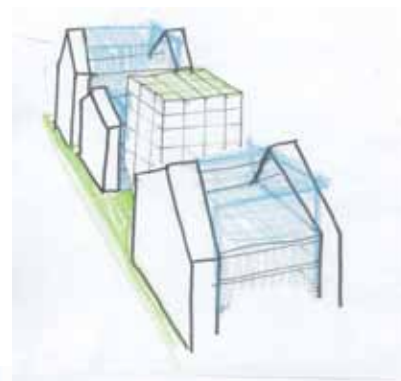
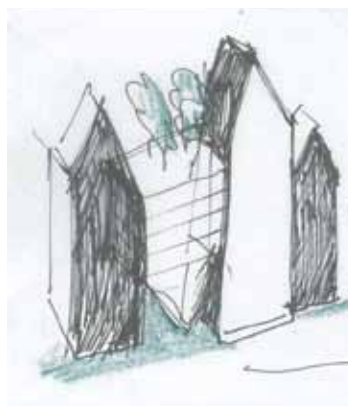
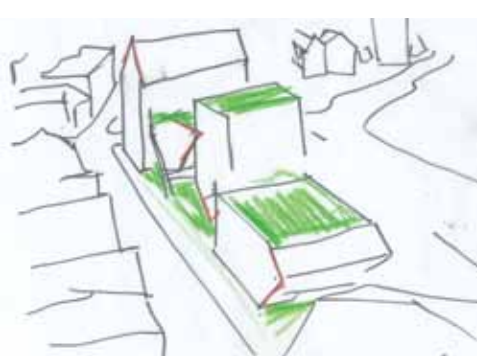
BIG-tøjhus

Herzog & de Meuron- VitraHaus

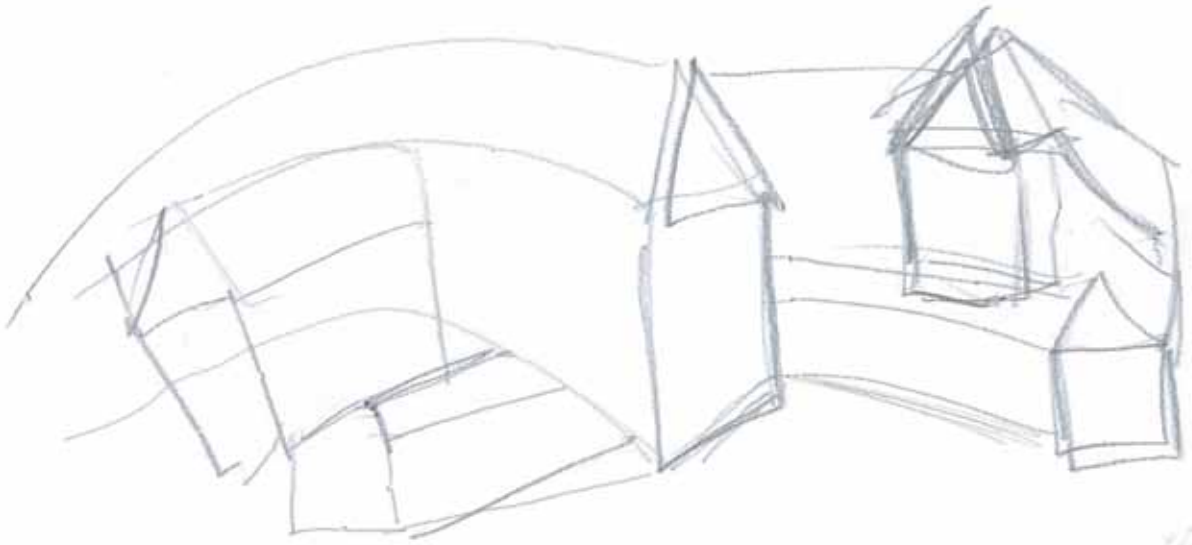

Egeraat- Kroeyers Plads

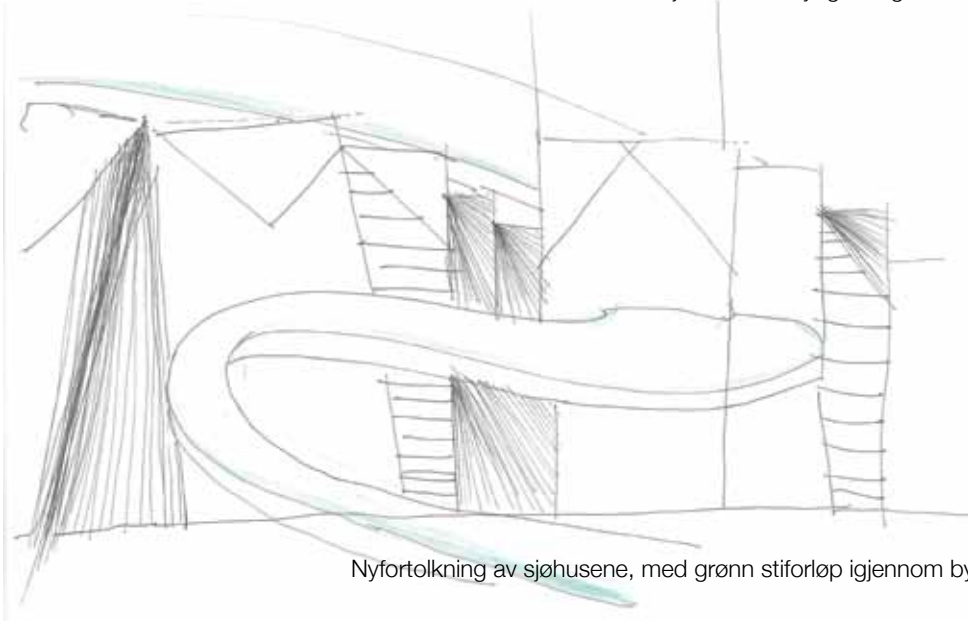

UTPRØVING AV FORM

Skissering, lek og utforskning av sjøhusenes kjente formspråk.

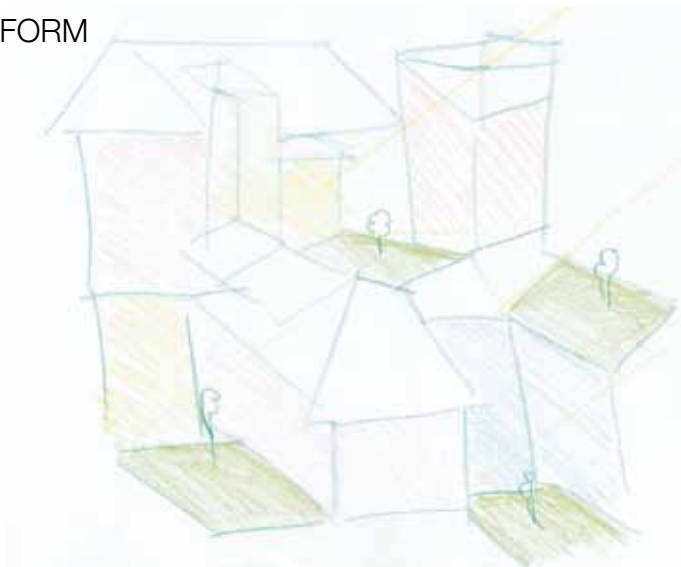

Sjøhus som slynger seg over hverandre

Nyfortolkning av sjøhusene, med grønn stiforløp igjennom bygningene

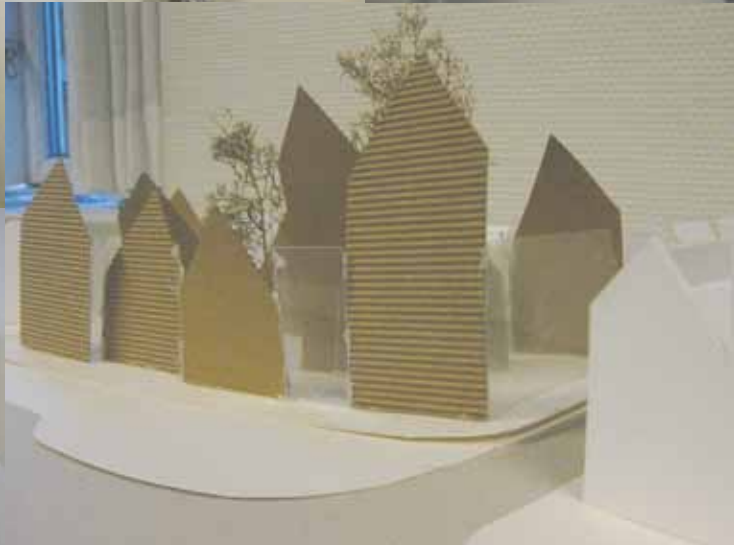
UTPRØVING AV FORM

Eneboliger som bygges oppå hverandre, hvilket skaper intime uteareal innimellom

Lek med formen og skape uterom

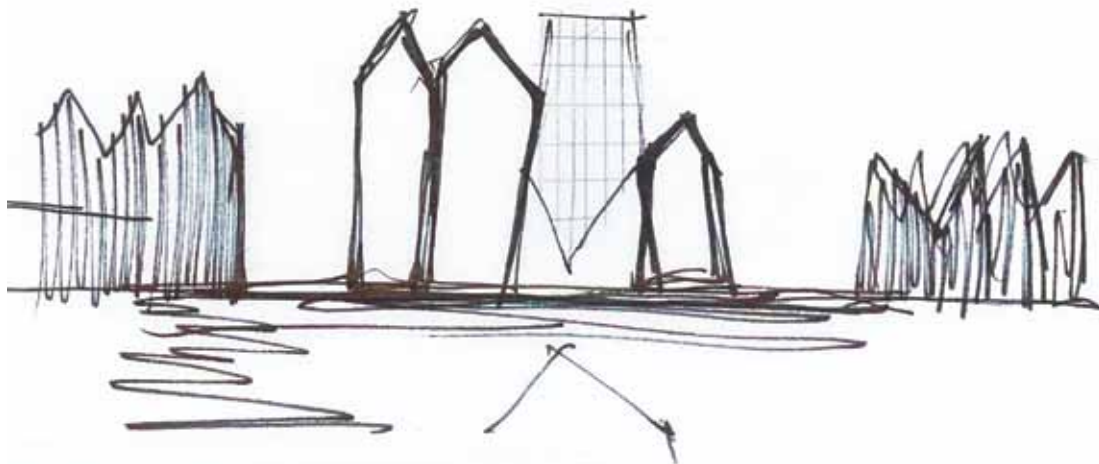

Kulissene

UTPRØVING AV FORM

Med gavlhus som inspirasjon er det arbeidet med å definere uteareal, flow, siktelinjer, og en form som danner rammene for et godt hjem.

Kulissene gir en gjenkjennelig fasade utad, hvor det skapes nye spennende rom innvendig og mellom kulissene.

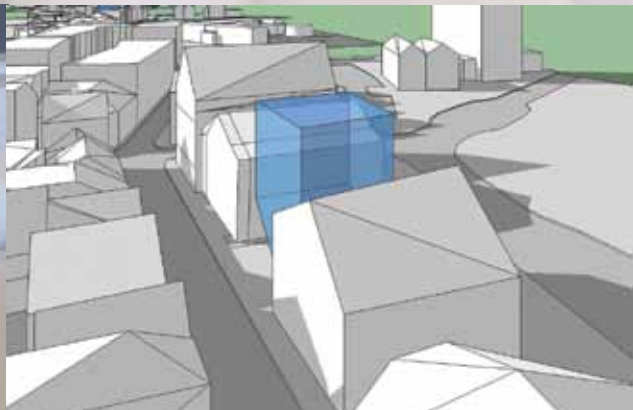
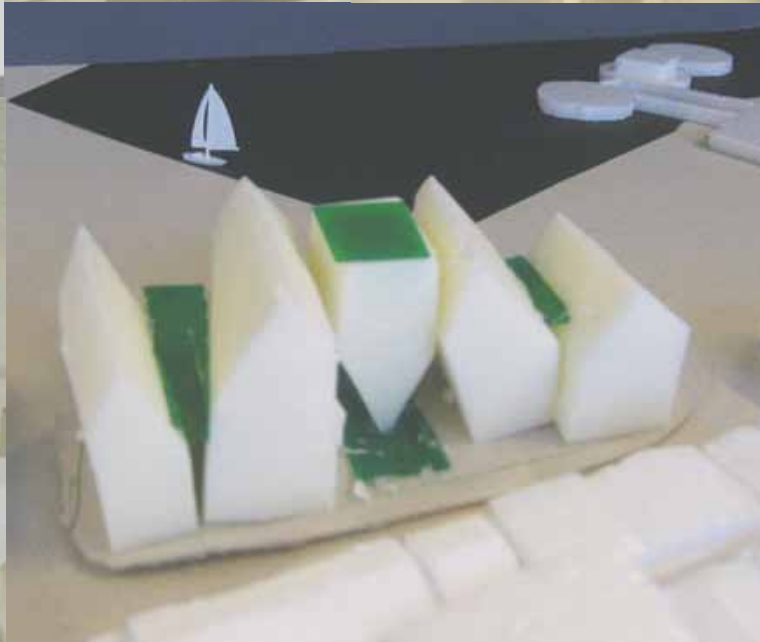
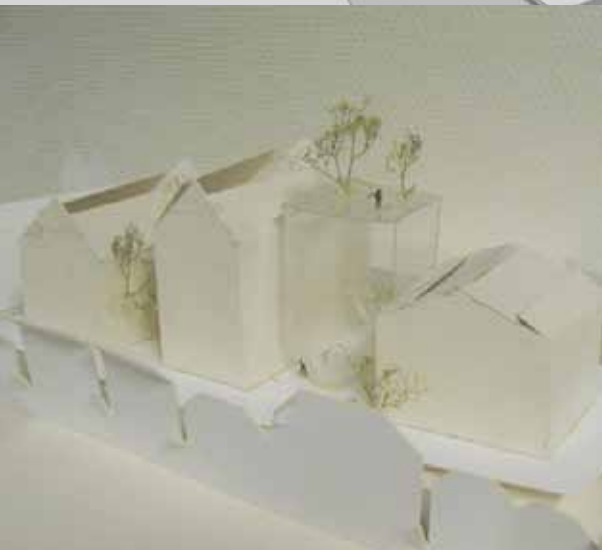

OPP-NED

Ved å snu den ene opp ned, dannes nye romligheter, og det ses muligheter for forbindelser fra by til havn, gjennom bygningen, på gateplan.

Den vendte enhet skiller seg ut, og oppleves mer åpen og inviterende i bygningsmassen. Den setter rammene om hovedflowet i og gjennom bygningen; både for interne og eksterne brukere.

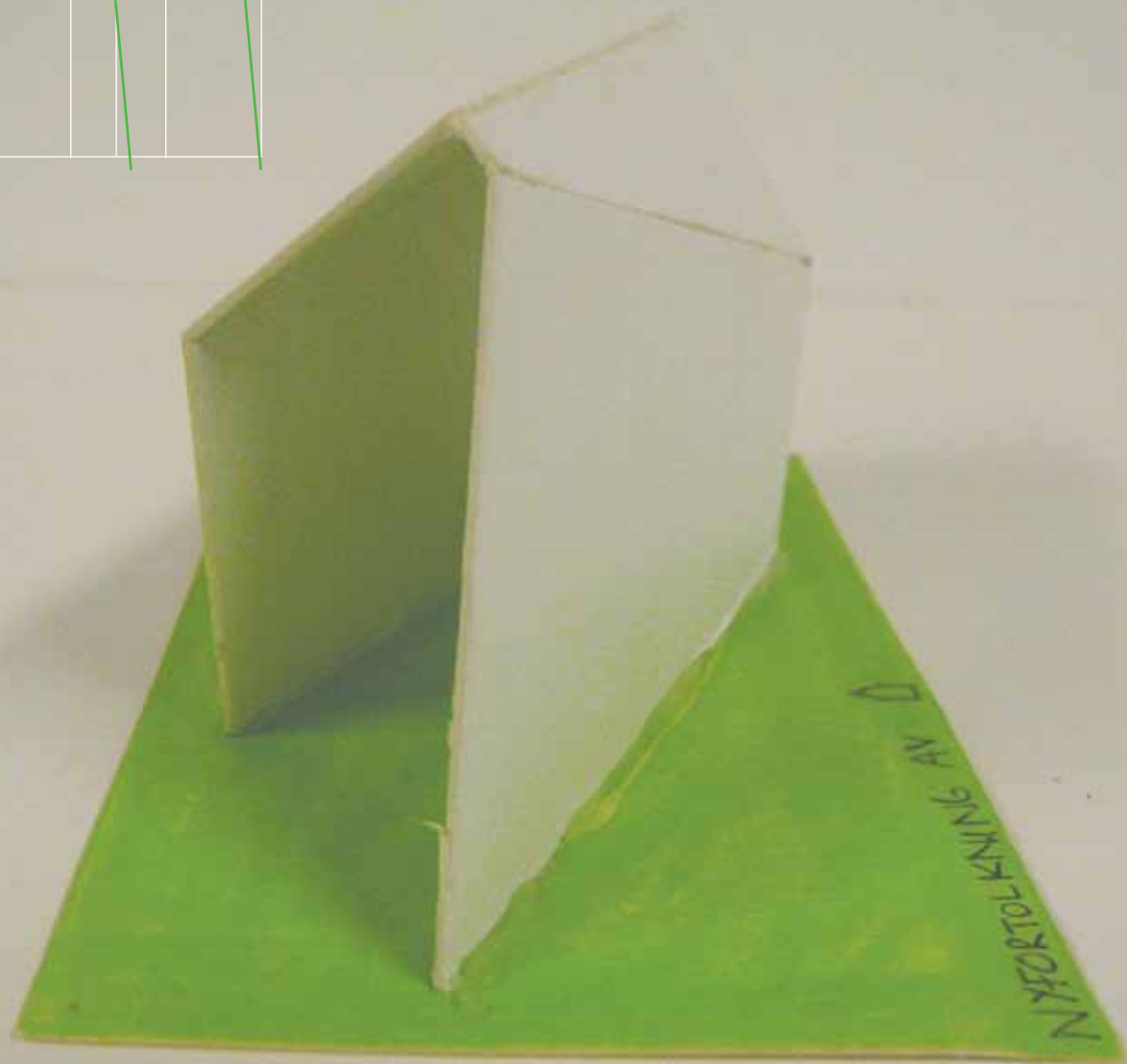
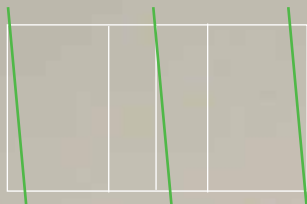
Idéen om en vertikal park fødes i forbindelse med den vendte bygningskroppen.

OPP-NED

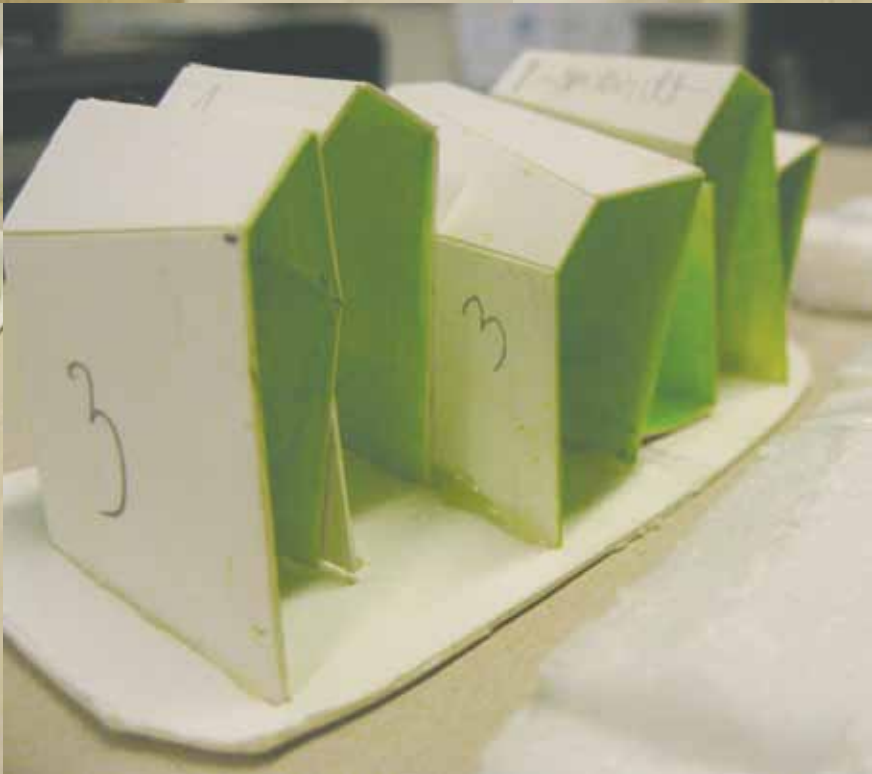
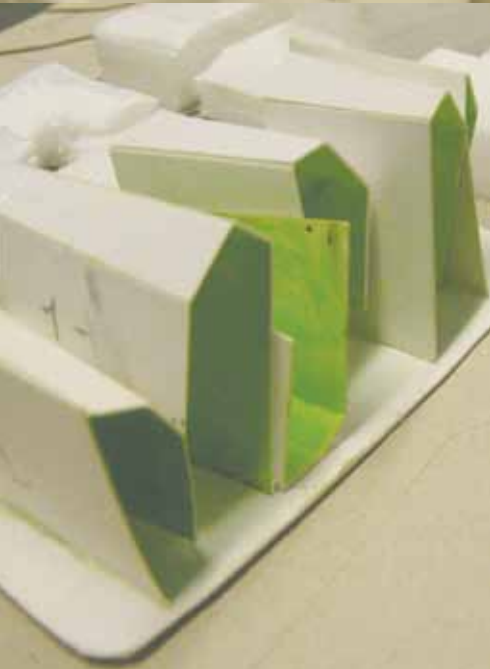
Modeller avprøves for å få opp-ned idéen til å fungere i skala, form og volum.

Formen er vanskelig å få til å være dynamisk uten at den bruker mye spillplass. Særlig den mest ekspressive bygningen, som er vendt på hodet, krever stort volum for at den skal være funksjonell innvendig.

FORM KONSEPT

Ved å arbeide med å finne en dynamisk form, utvikles et nytt formprinsipp. Dette ved å endre snittet på møne, samt snittet nederst på begge veggene i sidene. Endringen i snittet resulterer i at veggene skyves i hver retning, hvilket gjør at den slipper lys inn fra øst og vest, i tillegg til nord og sørfasaden.

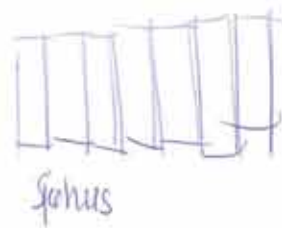

FORM KONSEPT

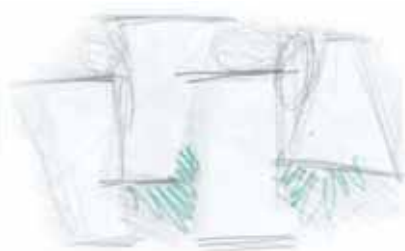
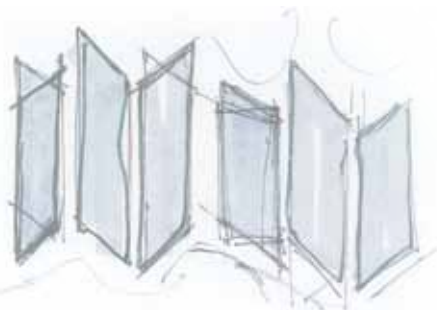
Sammensetning av formene, gir et dynamisk uttrykk, og gir spennende uterom på gatenivå.

Høyde og bredde på volumene har tre forskjellige dimensjoner og gir bygningens helhet et ekspressivt uttrykk.

Referansen til sjøhusene, ses i bygningens vertikale snitt og horisont.

Sehens

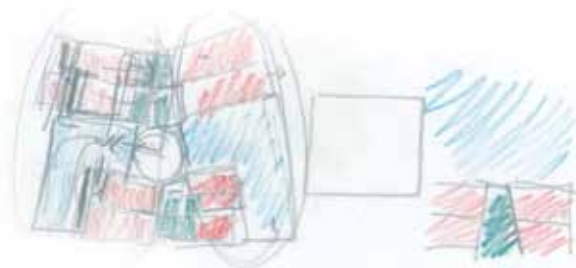
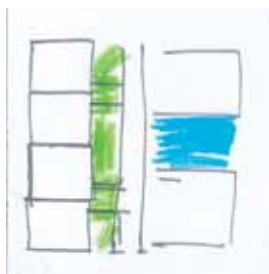

PLANER

Skissene viser forskjellige forslag til hvordan volumene kan plasseres sammen. Grunnplanen er utviklet med fokus på gode uterom, samt beste solforhold og utsyn innefra bygningen.

Den største utfordringen i designet av planene, har vært og skape gode utearealer på gatenivå og samtidig oppnå optimal utnyttelse av bygningvolumets grunnplan.

Bygningsvolumener er forsøkt forskøvet fra hverandre, for så og skape utearealer foran og mellom bygningsvolumenene. Dette gir et optimert lysforhold inni bygningen, da dette åpner opp for lysmuligheter fra flere retninger.

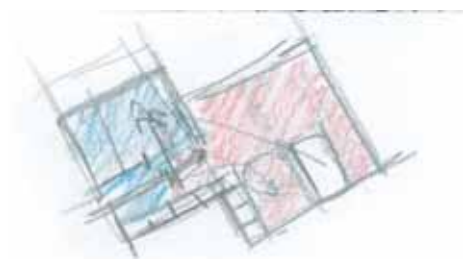
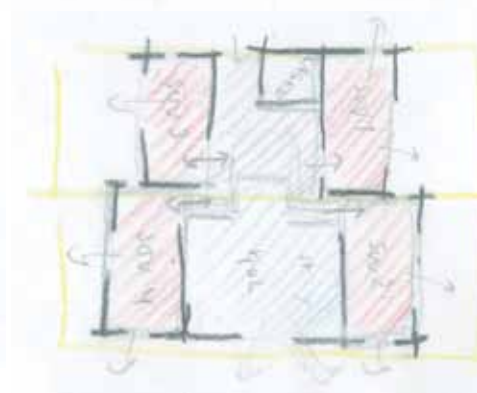
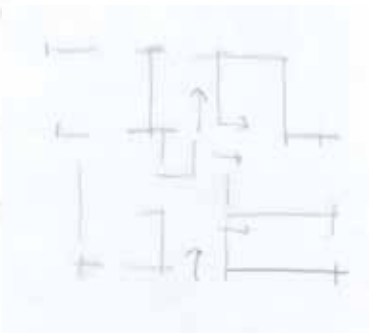
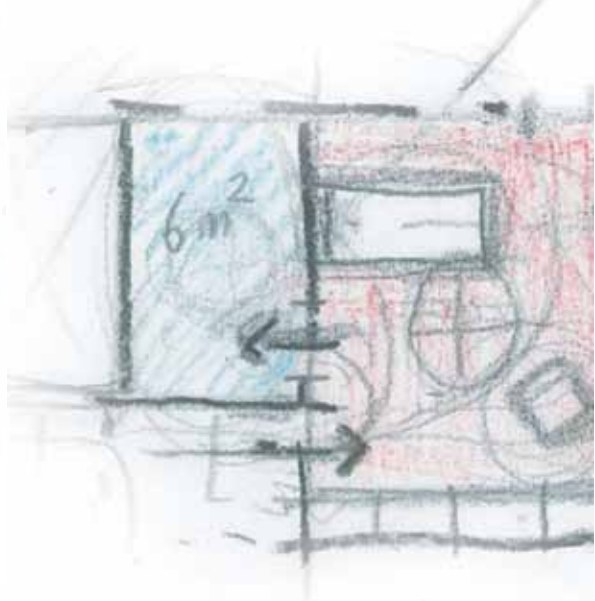
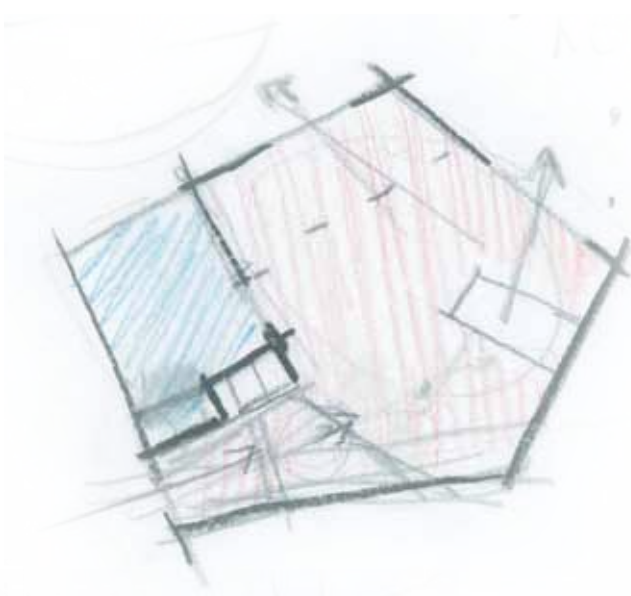

PLANER

Skisser på organiseringen mellom soverom, uteareal og boligene, hvor ulike forslag til plassering av terrasser er avprøvd.

Ved å plassere uteareal i nord- og sørfasaden, gis den beste utnyttelse av plass, hvilket også får sol fra øst og vest på grunn av det nye formuttrykk som er valgt.

Eneboligen oppdeles i zoner med primære og sekundære funksjoner, hvilket gjør at personalet kan bevege seg ut og inn av boligen, med minst mulig forstyrrelser for beboerne.

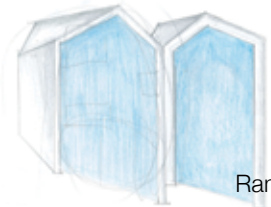
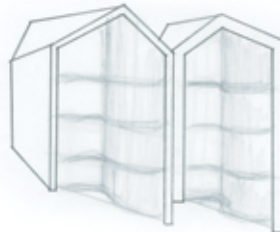
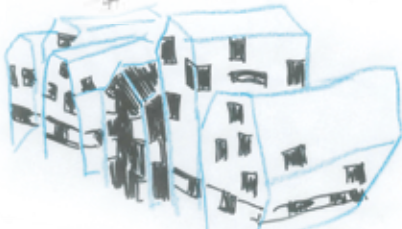
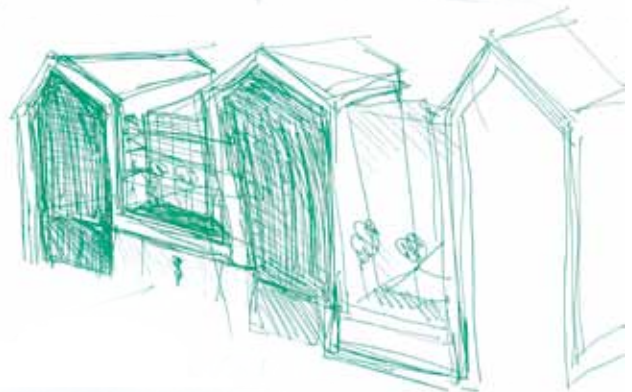
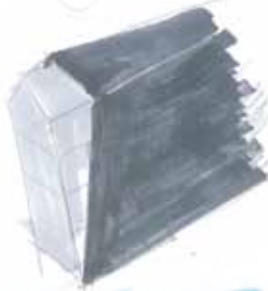
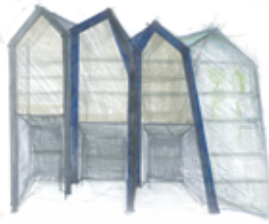
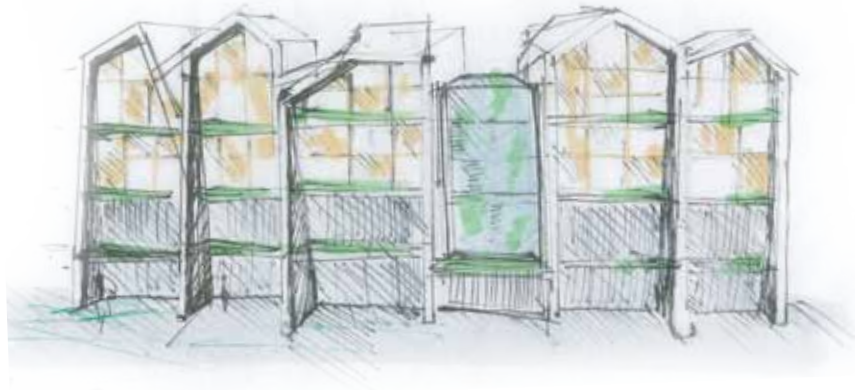
PLANER

I den private boligen har utsikt, lysforhold og materialer vært viktige parametere for å skape en god atmosfære i rommet.

Grunnplanen er bygget opp med fokus på å få en sirkulasjon i rommet, basert på hvilke opplevelser det ønskes en skal ha når en går inn i rommet, og vektlagt hva en ser når en ligger i sengen.

Det er arbeidet med at man ikke skal se direkte mot sengen og toalettet, som er det mest private i rommet, når man entrer rommet.

Videre er det søkt å styre utsikten fra sengen slik at man får en behagelig og interessant utsikt. Toalettet er derfor lagt bak, så man ikke ser direkte inn på toalettet.

Monolit

Ramme

FASADEUTTRYKK

Forskjellige fasadeuttrykk er utprøvd, med ønske om en fasade som fremhever den skulpturelle form som oppstod ved eksperimentering av form.

Først avprøvdes en tykk rammekonstruksjon, hvor det ble konkludert med at veggene ble for dominerende. En tynnere ramme ga derimot en form som syntes lett og elegant, og som fremhevet det skulpturelle i formen. Rammen fungerer også som klimaskjerm.

Arbeitsmodell 1:200

MATERIALER EKSTERIØR

Bygningen er kledd med betongplater som ligger som et beskyttende omsluttende lag om bygningen og danner en klimaskjerm som fremhever hovedformen. Platene er av mørk, avsyret betong, kostet horisontalt og med variable fargeprosenter, hvilket gir spill i fasaden når lyset reflekteres.

Videre er det brukt lyst ubehandlet tre, som med tiden endres i karakter, og store glasspartier, hvilket i sum resulterer i bygningens lette og elegante uttrykk.

MATERIALER INTERIØR

Bærende vegger er kledd i plater av lys betong. De lyse veggene reflekterer lyset, hvilket har en opplysende og forstørrende effekt på rommet.

Lettvegger er bekledd i tre, som er bra for akustikken.

Gulvene er lagt med plankegulv i eik, hvilket kjennetegnes som varmt, slitesterkt og trinnlyd dempende.

Kombinasjonen av betong, tre og glass danner et spennende spill i flater og materialer og rommene fremstår lyse, lette og inviterende.

SØYLER	Dimensjon	Lastoppland m2
Lastgruppe: boliglast		
HEA	100	30
HEB	100	40
HEM	100	90
IPE	120	15
Kvadratiske rør	80/80, 100/100	30, 45
Rektangulære rør	80/40 , 100/50	10, 20
Runde rør	90, 110	15, 25

BJÆLKER	Dimensjon
Lastgruppe: boliglast	
HEA	240
HEB	220
IPE	300
Rektangulære rør	220/140
Lastgruppe: lett erhverv	
HEM	100
HEB	100
HEA	100/120

KONSTRUKSJON

Stålkonstruksjon er valgt på bakgrunn av ønsket om en slank og elegant bygning.

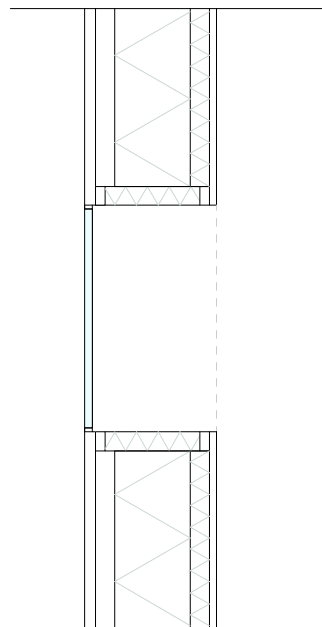
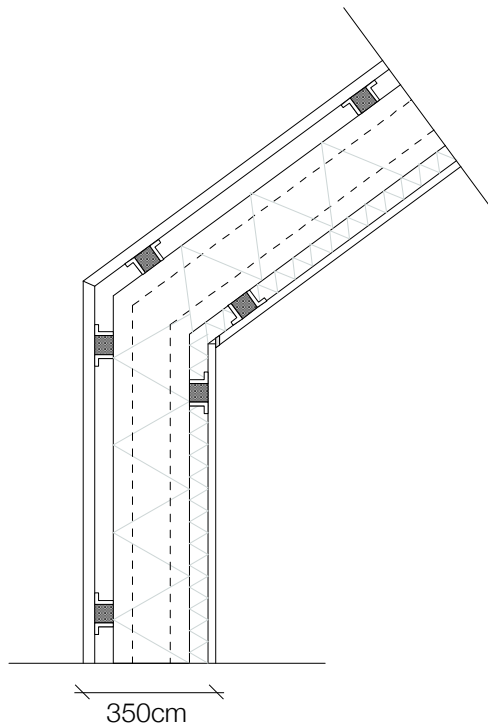
Dimensjonering av søyler og bjelker er basert på utregninger i boken “ Dimensjonering med diagrammer”, hvor målet er å finne de tynneste søyler og bjelker som kan ta størst last.

Søyler er beregnet til 3 m takhøyde.

Bjerkene er beregnet til 10 m spennvidde.

Det er valgt HEM søyler og bjelker med dimensjoner på 100mm.

Dette gir et lastoppland på 90 m², hvilket tilsvarer en mulighet til en søyleavstand på 10 m.

KONSTRUKSJON

På siden til venstre vises tegning for oppbygging av vegg og tak, samt en detalj av vindu i klimaskjermen. Vinduet er plassert helt i ytterkant for at fasaden, i tråd med det arkitektoniske konseptet for bygningen, skal oppleves som en hel flate, til tross for vindusåpninger.

Tak og vegger:

Betongplate, CKC, 30 mm

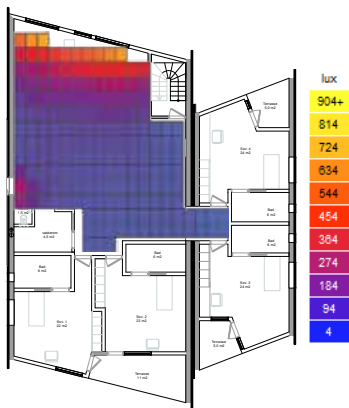
Lektere, 50x50mm

Stål konstruksjon 100mm, isolering 200mm

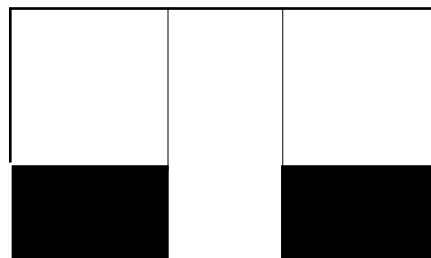
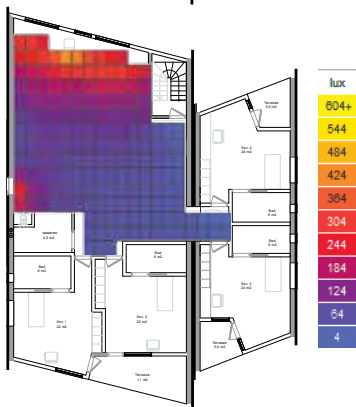
Dampsperre

Lektere, 50x50mm, isolering 50 mm

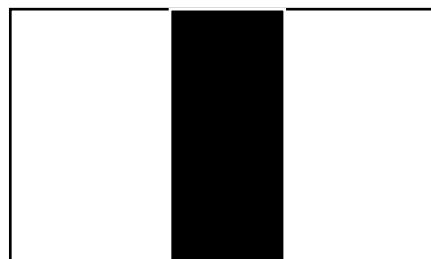
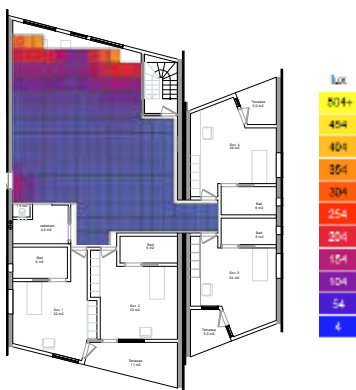
Pusset betongplate 20 mm (vegg), akustisk panel (tak)

vinduer i hele Nord fasade

Vinduer delt opp horisontalt

Vinduer delt opp vertikalt

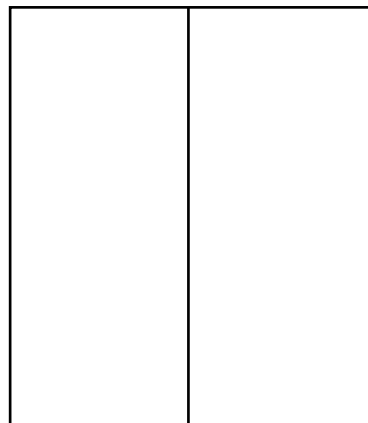
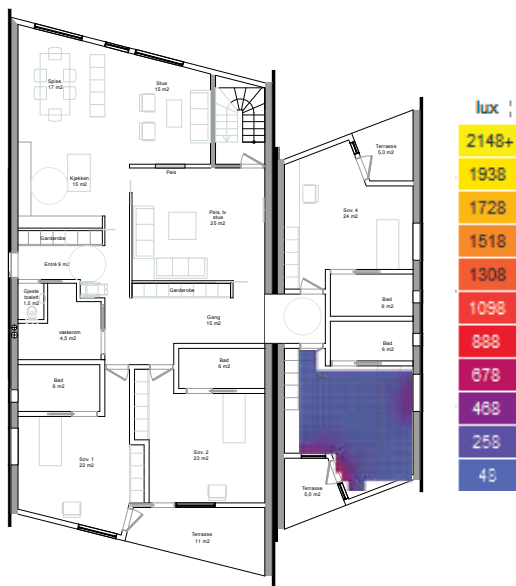

LYS

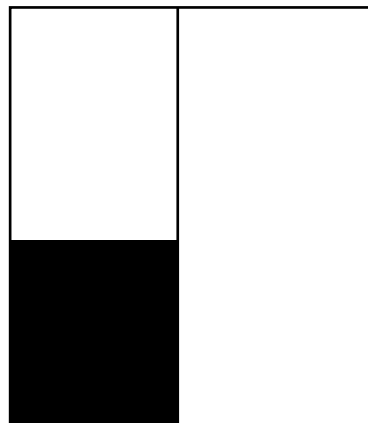
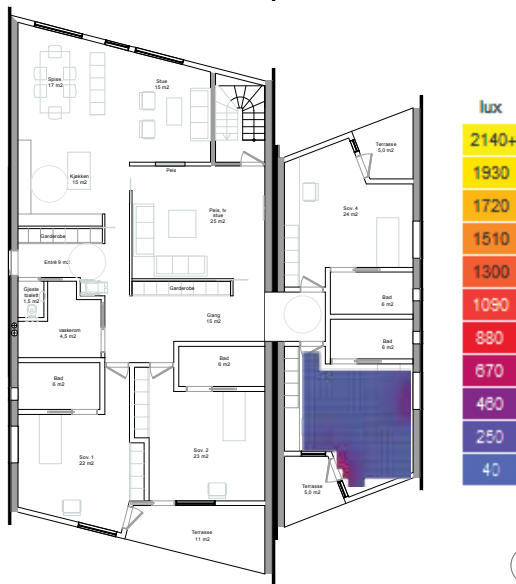
Det er utført lysforsøk i analyseprogrammet Ecotect for å sikre tilstrekkelig naturlig lys i innvendige rom. Valg av vinduer og materialer er basert på disse forsøkene.

Designmessig og funksjonsmessig var det ønske om horisontal oppdeling av vinduer i dagligstuen. Designmessig samsvarer dette med det ønskede fasadeuttrykk og funksjonsmessig i forhold til ønsket utsyn og innsyn i stuen. Lysforsøk i den nordlige dagligstue med vinduer som er delt horisontalt, viser et akseptabelt lysforhold fra 400- 50 lux.

Romorganiseringen medfører begrenset innfall av dagslys i deler av gangforløpet, hvor det stilles krav til kunstig belysning.

Hele vindueflater fasade

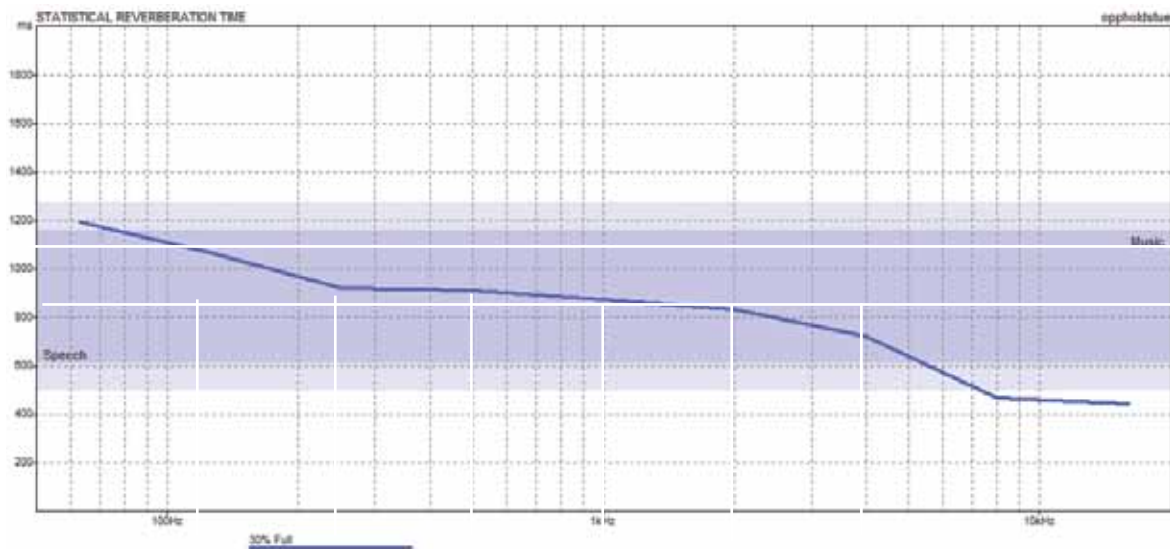
Vindu delt opp horisontalt

LYS

Det er videre gjort lysforsøk i et sydlig soverom for å sikre at det ikke kommer for mye lys inn, som kan føre til overoppheting på varme sommerdager.

Det er arbeidet med et horisontalt vindu langs sengen, som gir utsikt fra sengen og samtidig gir begrenset innsyn. Vinduet er dimensjonert tilfredsstillende i forhold til innfall av dagslys.

Absorpsjon koeffesienter brukt i denne modell

	125 Hz	250 Hz	500Hz	1k Hz	2k Hz	4k Hz
Gulvmateriale:						
Tregulv, på betongdekk	0,04	0,04	0,07	0,06	0,06	0,07
Vegger:						
Trepanel, 10mm, lufttrom	0,28	0,22	0,17	0,09	0,1	0,11
Betong, umalet	0,01	0,02	0,04	0,06	0,08	0,1
Tak:						
Akustiske gips panel	0,01	0,15	0,20	0,25	0,25	0,26
Gips panel	0,15	0,11	0,04	0,04	0,07	0,08

LYD

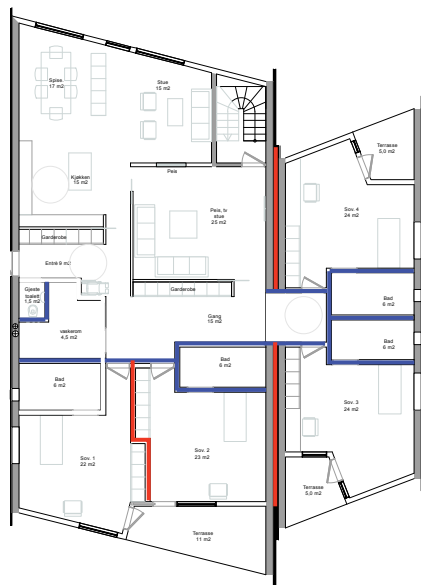
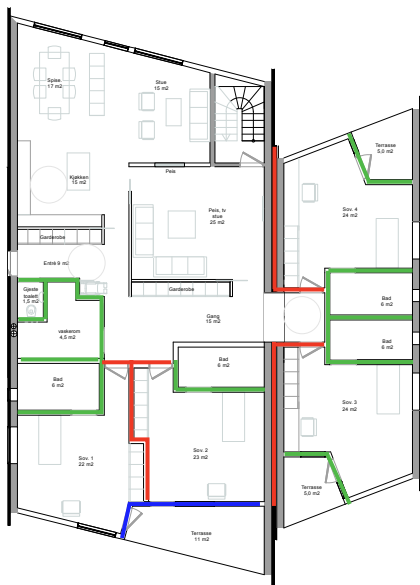
Rom akustikk

For en bolig, så ligger etterklangstiden i kategorien ; Normal, med en etterklangstid på 0,9-1,1. For å oppnå dette, bør absorpsjonskoeffisienten ligge på 0,5.

Materialer har forskjellig absorpsjonsnivå, som har en innvirkning på hvordan lyden klinger i rommet.

Dagligstuen er testet i forhold til etterklangstid i analyseprogrammet Ecotect. Etterklangstiden bør være 0,9-1,1. Forsøkene viser at for å oppnå ønsket atmosfære i rommet er det nødvendig med akustisk panel i taket.

Samme forsøk er gjort for et soverom. Beregningene viser at det ikke er behov for akustiske panel på soverommet og det blir derfor heller brukt alminnelig gipspanel i taket.

Trinnlydnivå

dB

Mellom beboerrom innbyrdes, og til disse fra fellesarealer

55

I beboerrom fra, takterrasser, felles altgang

50

I beboerrom fra bad, balkonger

60

Luftlydisolasjon

dB

Mellom beboerrom innbyrdes, og fellesrom

62

Mellom beboerrom og korridor, felles bad, toaletter, med dørforbindelse uten terskel. (her bør dørene bruke dempet sluse)

39

LYD

Bygningsakustikk

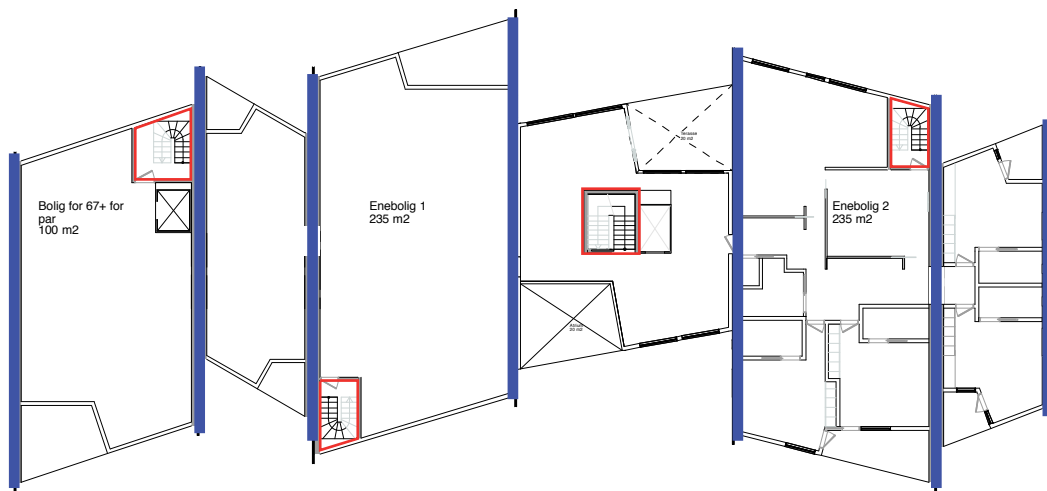
Tall for sykehus og pleieanstalter er brukt. Det er ønskelig å tilfredstille klasse B som betraktes som god lydstandard. (NS 8175, lydforhold i bygninger)

Trinnlydnivå

Høyeste grenseverdier i dB for feltmålt veid normalisert trinnlydnivå.

Luftlydisolasjon

Laveste grenseverdier i dB for veid feltmålt lydreduksjonstall.

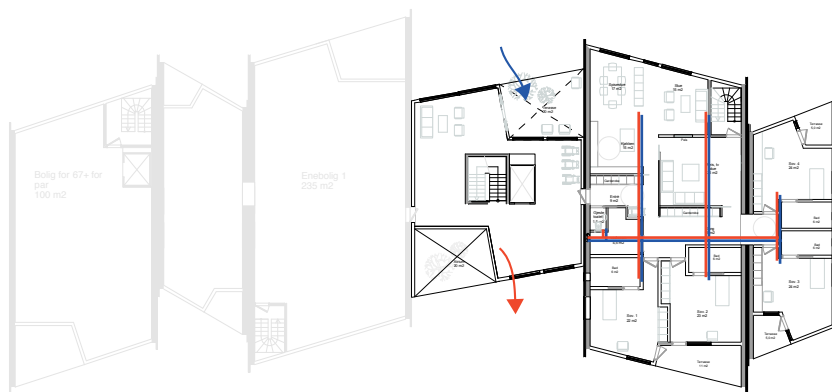
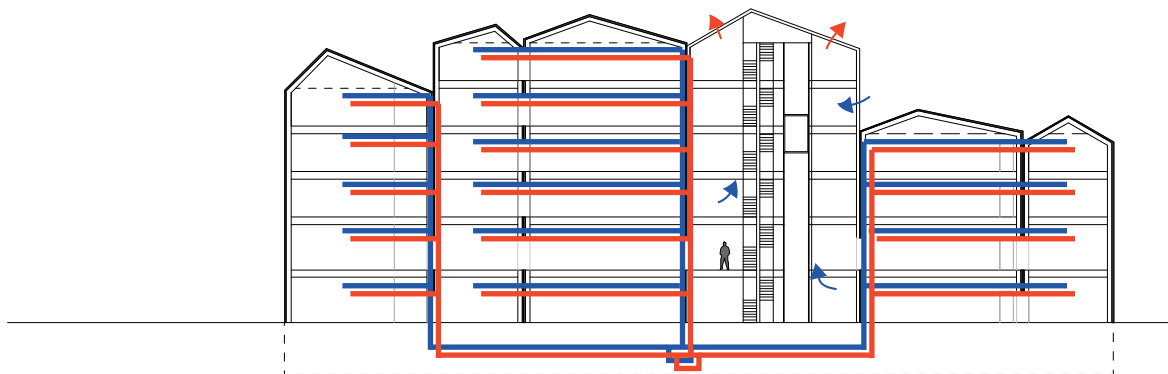

Bærende system	R 90
Sekundære bærende bygningsdeler, etasjeskillere	R 60
Trappeløp	R 30
Brannselebegrensende konstruksjon	EI 60

BRANNKRAV

Pleieinstitusjoner ligger i Risikoklasse 6.

Bygningsbrannklasse avhenger av hvor mange etasjer bygget består av. Sykehjemmet har 5 etasjer og tilhører derfor klasse 3. Brannkravene er anført som de minimumskrav som stilles i Tekniske Forskrifter til Plan- og Bygningsloven. (www.norgips.no)

VENTILASJON

Det er valgt å bruke omrørings ventilasjonsmetode, som tilfører friskluft utenfor oppholdssonen. Luft tilføres gjennom ventiler plassert høyt oppe på veggen. Den friske luften blandes med romluften, og forurensningen tynnes ut. Med omrøringsventilasjon er det også mulig å tilføre kjølig luft, uten at det oppleves som ubehagelig. Metoden kan derfor også benyttes til effektiv nedkjøling av rommet.

I oppgangen, hvor det er utearealer oppover i etasjene, er det ønskelig å benytte naturlig ventilasjon med vindens kraft og oppdrift av varmens luftmasser til ventilasjon i bygget. Dette kan eventuelt suppleres med omrøring ventilasjon, da rørene ligger tett på.

ANALYSE

INNLEDNING

Formålet med analysearbeidet var å skaffe bakgrunnsviten og grunnlag for valg og beslutninger i prosjektutviklingen.

Det er gjort et dykk inn i sykehjemmets oppbygging og historikk for å få en grunnleggende forståelse for sykehjemmet og kartlegge hvilke problematikker sykehjem står ovenfor i dag, til bruk i design av et fremtidig sykehjem.

Det sett på viktige trivselfaktorer for at eldre skal trives på sykehjem, samt hvordan arkitektur kan påvirke og forsterke trivselen.

Det er innhentet fakta om Stavanger og lokalmiljøet. Videre er det gjort fysiske registreringer i området til gi inspirasjon til formgivningen, hvilket i dette tilfellet har hatt stor betydning for bygningsformen.

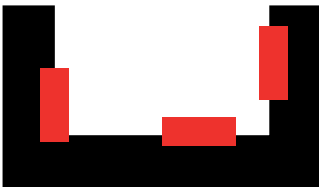
Vinkelstruktur:

- ofte organisert i flere etasjer
- en eller flere boenheter
- leiligheter plassert langs gangen til begge sider
- fellesareal i forbindelse med gangforløp

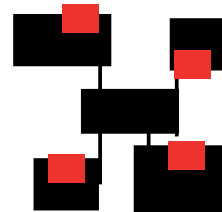
Kamstruktur:

- flere boenheter
- leiligheter og felles areal langs gangforløp
- felles grønne gårdshager
- større kompleks med senterfasiliteter som forbinder boenhetene

Gårdstruktur:

- delvist eller helt lukket omkring et atrium
- leiligheter ligger ut mot atrium, ofte med egen privat terrasse

Gruppesktur:

- flere boenheter
- leiligheter organisert omkring fellesareal
- egen terrasse
- boenheter plassert sentralt rundt senterfasiliteter

DAGENS SYKEHJEM

I dag er sykehjem og omsorgsboliger de mest alminnelige boligformer som eksisterer for de eldre i Norge. Men man skal ikke lengre en 100 år tilbake hvor det ikke eksisterte denne typen boliger. I tidligere tider ble eldreomsorgen ivaretatt av familie. De som ikke hadde familie var ofte henvist til tigging eller opphold på fattighus. På slutten av 1800-tallet begynte kirken og religiøse organisasjoner å arbeide for de gamle, og de første aldershjemmene ble bygget. Etter annen verdenskrig utviklet elderomsorgen seg sterkt, nå under styring av det offentlige. I dag er det kommunene som står for iverksetting og drift av de offentlige tiltak.

Sykehjem er det vanligste omsorgstilbud, hvor det regnes at rundt 10 % av eldre over 67 år har behov for opphold på sykehjem. Tallet har imidlertidlig stagnert de senere årene fordi de eldre oppegående bor hjemme så lenge de kan klare seg med hjemmehjelp. (Aschehoug og Gyldendals, side 309-310)

En omsorgsbolig er en bolig tilrettelagt for eldre som kan klare seg selv, evt med litt hjelp. Omsorgsboliger ligger ofte knyttet til et større kompleks som inneholder dagsenter og sykehjem. Omsorgsboliger kan leies eller kjøpes av kommunen.

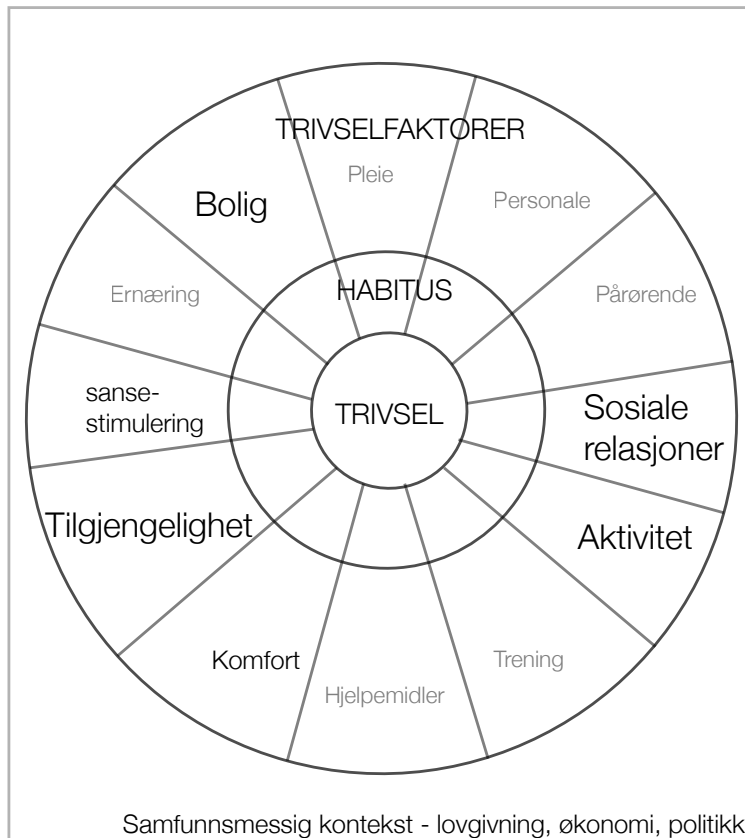
Dagsenter finnes på de større institusjoner. Her arrangeres aktiviteter og underholdning for de eldre.

Sykehjem er en institusjon for eldre som ikke lenger klarer seg i eget hjem, og som større behov for omsorg og hjelp i hverdagen enn hva hjemmesykepleien kan gi. For de aller fleste er det å flytte på sykehjem en permanent løsning og de blir boende der til de dør. Sykehjem forbindes derfor av mange som det "siste stoppested", og mange ser det som en sterk og traumatisk overgang å flytte fra sitt hjem.

Sykehjemmene er vanligvis oppdelt i flere avdelinger, som er spesialisert på forskjellige pasientgrupper. Den vanligste avdelingen er den somatiske, hvor hovedoppgaven er å assistere og hjelpe pasientene med deres hverdagslige gjøremål. De fleste sykehjem har en egen avdeling for fysisk aktive senildementene.

Utover omsorgsboliger og sykehjem, er det også de siste årene avprøvd nye botilbud for eldre, som feks bokollektiv. Her bor flere eldre sammen og deler på fellesfunksjoner, på samme måte som i et student-kollektiv. I Danmark er betegnelsen på senior-bokollektiv "olde kolle".

Det er fire typiske hovedkonsepter (se diagram side 122) for den overordnede hoved-strukturen av de forskjellige funksjoner i et sykehjem. Hovedkonseptet for utformningen blir fastlagt på et tidlig tidspunkt, da det ligger til grunn for de arkitektoniske og funksjonsmessige forholdene. (Møller og Knudstrup, 2008, s. 45-47)

TRIVSEL

Trivsel på sykehjem er grunnleggende avhengig av to ting:

- det enkeltes menneske med dets egenskaper og kompetanser (indre faktorer)
- omgivelsene (omgivelsesmessige faktorer)

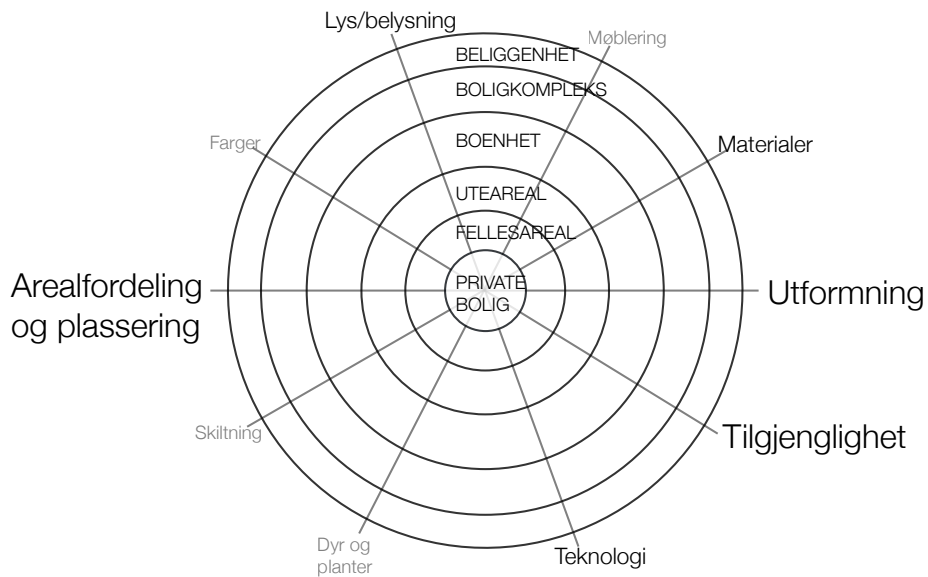
Individuell og helhetsorientert modell for eldres trivsel på sykehjem:

De tre sentrale begrepene i modellen er trivsel, habitus og trivselfaktorer. Trivselfaktorene har ikke en direkte og entydig betydning for beboerens trivsel fordi hver enkelt person har forskjellige egenskaper; Habitus. Trivselsfaktorene vil derfor ha forskjellig betydning og innvirkning på den enkelte. Habitus karakteriserer en persons indre og ytre vesen, altså personens sosiale, fysiske, psykiske og kognitive funksjonsevne, livsstil, livserfaringer, personlighet, verdier, mestringsevne, familiemessige situasjon, helsesituasjon etc.

Oppmerksomheten omkring de eldres individuelle krav på service- og tilbud er med årene blitt større, både sett fra det politiske hold og folk innenfor helsesektoren. Habitus kommer her inn som et viktig begrep da fremtidens eldre forventes å være enda mer forskjellige enn i dag ettersom folk i dag i større grad, og i økende grad, enn før, lever mer forskjellige liv enn tidligere. Fremtidens eldre og deres pårørende vil derfor ha større forventinger og krav til livet i alderdommen. Derfor er det viktig at fremtidens sykehjem tar hensyn til forhold som påvirker personens psykologiske og sosiale habitus, såsom livstil, sosiokulturell bakgrunn, livsverdier, etc, såvel som de fysiske og kognitive deler av personens habitus.

(Møller og Knudstrup, 2008, s. 24-29)

I prosjektet er det sett på trivselsfaktorene: boligen, de sosiale relasjoner, aktivitet og tilgjengelighet. Sansestimuli og komfort har vært viktige faktorer i prosjektets detaljeringsfase.

Analytisk modell for sykehjemmets fysiske elementer
(Henriksen m. fl. 2007)

BOLIGMESSIGE TRIVSELSFAKTOR

Den analytiske modellen illustrerer de forskjellige fysiske elementer av et sykehjem. Sirklene illustrerer de fysiske områdene, fra det offentlige til det private. Linjene angir egenskaper for de enkelte områder. Egenskapene har relevans i alle skalaer, men varierer etter hvor fremtredende rolle de har i hver skala. I boken “ Trivsel & plejeboligens utforming ” beskrives resultatene av hvilken betydning egenskapene har for hver skala og hvordan utforming og arkitektur kan forbedre trivsel på sykehjem. (Møller og Knudstrup, 2008, s. 30-33)

Det er selvfølgelig viktig å tenke på alle aspekter når et nytt sykehjem skal designes. I prosjektet er det valgt å fokusere spesielt på arealfordeling og plassering, utforming og tilgjengelighet. Tilgjengelighet er viktig og kan være avgjørende for hvor mye eldre deltar i sosiale tiltak og i aktivitet, og er derfor en viktig parameter i dette prosjekt. Utforming av arealene er viktige i alle aspektene, hvor arkitektur kan medvirke til å forbedre levevilkår, og skape gode bomiljø. Sekundært vil materialer, lys/belysning og teknologi være viktige i detaljeringsfasen særlig i forhold til den private bolig, fellesareal og boenheten.

A word cloud of Norwegian words centered around the theme of home and community. The word 'HJEMMLIG' is the largest and most central. Other words are arranged around it in various sizes and orientations. The words include: ENERGI, UTSIKT, TRYGGHET, NATUR, HELSE, DAGSLYS, AKTIVITETER, IDENTITET, VENNSKAP, MØTEPlass, and MØTEPlass.

ENERGI UTSIKT
TRYGGHET NATUR
HJEMMLIG
MØTEPlass DAGSLYS
VENNSKAP IDENTITET AKTIVITETER

TRIVSELSFAKTORER

A word cloud of Norwegian terms related to well-being. The words are arranged in a horizontal, slightly overlapping manner. The largest word is 'VALGMULIGHETER' (Choices/Options), followed by 'REKREASJON' (Recreation) and 'BYLIV' (Urban Life). Other prominent words include 'INDIVIDUALITET' (Individuality), 'OPPLEVELSER' (Experiences), 'FAMILIE' (Family), 'SAMHOLD' (Community), 'MOSJON' (Exercise), 'UTEROM' (Garden/Patio), 'VERDIGHET' (Dignity), and 'PLEIE' (Care). The words are in a clean, sans-serif font.

REKREASJON

OPPLEVELSER

PLEIE

VERDIGHET

SAMHOLD

FAMILIE

BYLIV

MOSJON

VALGMULIGHETER

UTEROM

INDIVIDUALITET

Stavanger sentrum

STAVANGER

Kystbyen Stavanger er Norges fjerde største, med 125 000 innbyggere. Stavanger kommune ble etablert i 1838 og er i dag den byen i Norge som har høyest folketall i forhold til areal; 1710 innbyggere per kvadratkilometer.

Den overordnede bystrukturen kjennetegnes med et historisk sentrum, med smale gater og med tett-lav trehusbebyggelse.

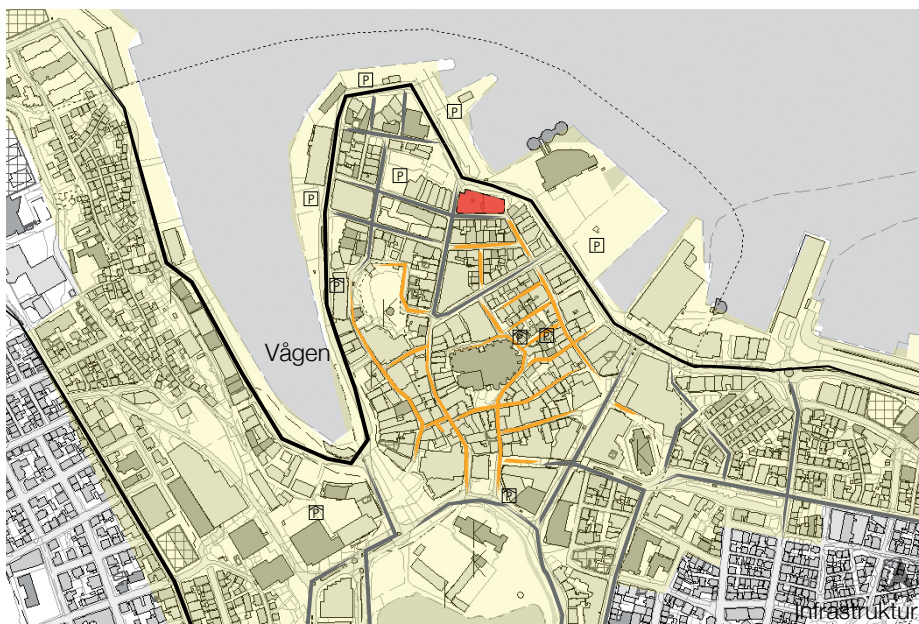
I mange år var Stavanger kjent som en industri- og havne by, men er de senere årene døpt "oljebyen" på grunn av olje aktiviteten i Nordsjøen. Byen har hatt en stor vekst på grunn av dette, og har vokst både i innbyggertall og bebyggelse siden 1970 tallet.

- Bykjerne
- Sentrum, shopping
- Restauranter, utesteder
- Site
- Shopping sentre

- Bykjerne
- Riksvei
- Annen offentlig vei
- Site
- Gågate

MAPPING

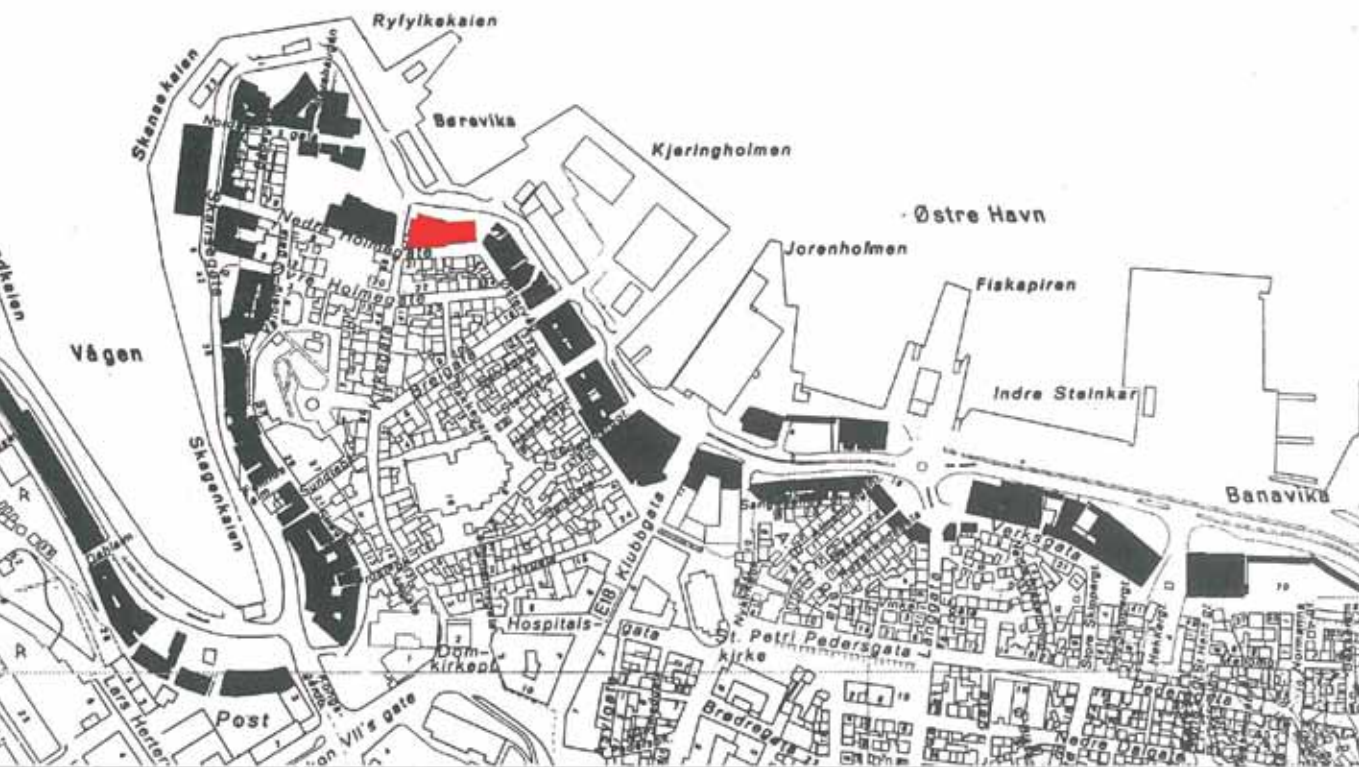
Sitet ligger i sentrum av Stavanger midtby, hvor det ligger butikker, museum, kafeer , restauranter, offentlig transport etc, i gåavstand. Byen består hovedsaklig av små 2-3 etasjers trebebyggelse med næring i første etasje, og boliger i 2-3 etasje.

Infrastrukturen kjennetegnes ved riksveien som går langs hele vågen i sentrum. Denne er ofte stengt på deler av strekningen ved arrangement i byen.

I bykjernen finnes flere mindre og smale gater som er brusteinsbelagt. Åpen parkering finnes langs havnen, og parkeringshus er spredt utover byen.

I design av sykehjem er det viktig å tenkte på trafikk støy som kan forekomme på grunn av riksveien, i tillegg vil det også være viktig hvor åpninger i fasaden mot byen blir i forhold til støy.

1. Stavanger domkirke
2. St petri kirke
3. båtterminal
4. Tog og buss stasjon
5. Stavanger kulturhus; bibliotek, kino etc.
6. Stavanger konserthus
7. Torget
8. Mosvatnet, park
9. Valbergtårnet, park
10. Oljemuseet
11. Tinghuset
12. Stavanger svømmehall
13. Gamle Stavanger
14. Pedersgata

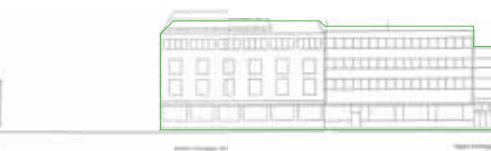

SJØHUSREKKEN I STAVANGER

Sjøhus er et større hus som omfatter flere funksjoner, men er i hovedsak brukt til to ting: lagring og produksjon.

Sjøhusrekken er ved siden av Domkirken og Valbergtårnet det mest særegne i Stavanger sentrums byplan og står som en sterk ryggrad i bybildet. Rekken danner byens fasade mot sjøen, samtidig som den avslutter den tette, historiske sentrumsbebyggelsen. Byens store antall gjenværende sjøhus er unikt, og gir Stavanger et kjennetegnet som sjøhusby. Noen av sjøhusene stammer tilbake til siste halvdel av 1700 tallet, men de fleste er bygget 1810- 1870 tallet og er i hovedsak utført i bindingsverk.

Sjøhusrekken, med historisk og nyere bebyggelse, er viktig for å kunne forstå utviklingen av byens næringsliv,- samfunns- og bygningshistorie. Sjøhusene var opprinnelig plassert helt ut mot sjøen slik at fartøy kunne legge helt inntil, og lasting og lossing kunne foregå direkte mellom hus og båt. Husene ble brukt som lager for fiskegarn. Senere er de bl.a. blitt brukt til oppbevaring av korn og salt, omfunksjonert til fabrikker i hermetikkindustrien, og nå i oljeindustriens stortid, er de brukt til kontorer.

Prosjektgrunn

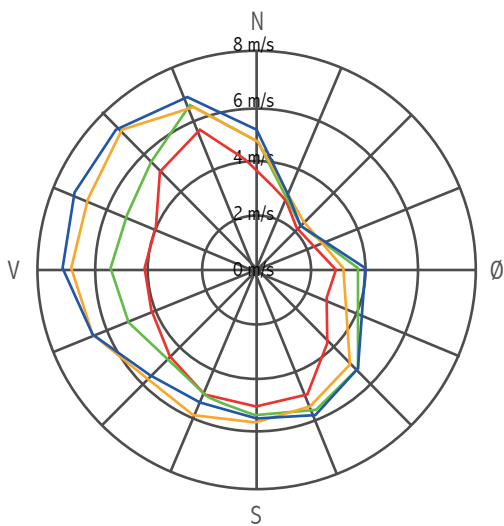
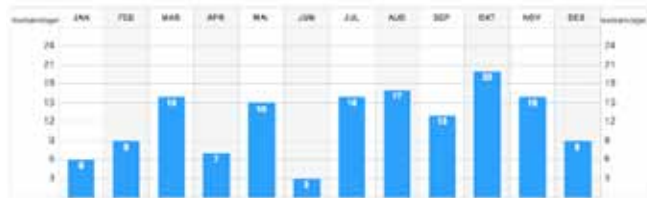

Diagram som illustrer hvilken vindstyrke fra, Vinter, Vår, Sommer og Høst.

Tabell over prosentvis nedbørsdager

KLIMA

Stavanger har et typisk atlantehavsklima. Det er mye nedbør, og ofte "våt luft" som kalles fløyelsregn. Stavanger er veldig utsatt for stormene fra Nordsjøen, særlig om høsten og i januar. Gjennomsnittlig nedbørsmengde ligger på 1180mm, med de fleste regndager er om høsten. På grunn av Golfstrømmen er kystklimaet varmere enn geografiske forhold normalt vi tilsi. Gjennomsnittstemperaturen på årlig basis ligger på 7,4 grader. Temperaturen er sjeldent mindre enn -4 på vinter og sjeldent over 24 på sommertid. På den lengste dagen i året går solen ned ca 23.00, hvor det blir mørkt ca ved ett tiden, og så lysner det igjen ved tre tiden. På den korteste dagen i vinterhalvåret er solen oppe fra 09.00 til 16.00.

Prosjektgrunnens beliggenhet betyr at solen kommer fra den tett bebyggede "bysiden". Det er derfor viktig å ta høyde for at det kan bli en del skygge i byggets nederste etasjer. Nordfasaden kan være preget av mye vind. Det kan også oppstå sterke vindsirkulasjoner langs kantene av bygningen, da de smale gatene kan skaper mye vindturbulens.

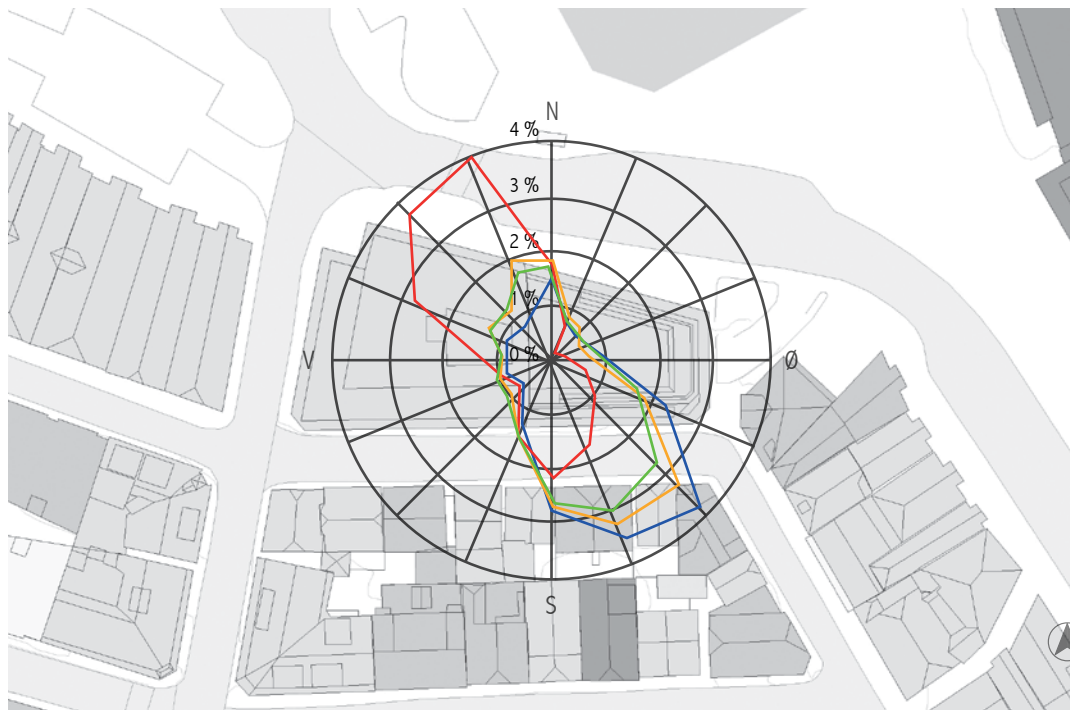

Diagram som illustrer hvilken vindretning vinden kommer fra, Vinter, Vår, Sommer og Høst.

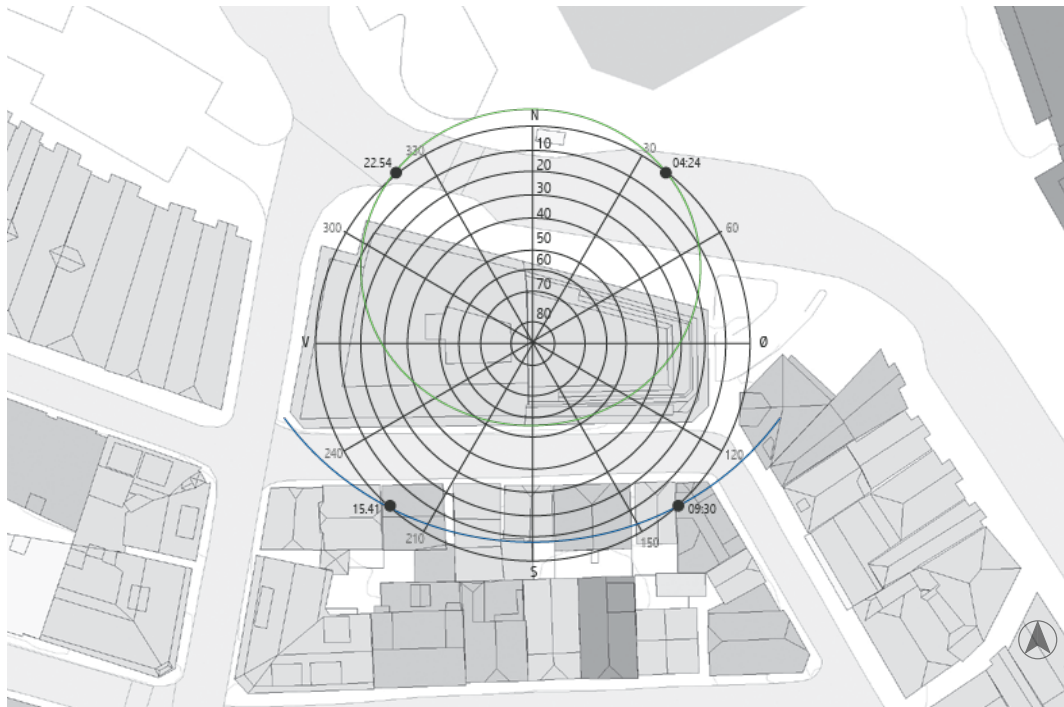

Diagram som illustrer solens veibane 21 juni og 21 Desember.

REFLEKSJON

Hvordan kan jeg med arkitektur påvirke folks mentale bilde på et fremtidsrettet sykehjem?

Mitt designforslag

Designforslaget har to målgrupper; den interne og den eksterne. For den interne målgruppe har hovedfokuset vært å skape hjemlige boliger, og for den eksterne målgruppe på integrasjon mellom byen og boligkomplekset.

Romorganisering

Prosjektet tilstreber å skape en hjemlig følelse. For å unngå det institusjonelle preg er det forsøkt å tenke alternativt til de lange gangene, storkjøkkenet og de store åpne rom som ofte preger dagens sykehjem.

Boligkonseptet er basert på en kollektiv deling av de sekundære rom, hvilket åpner for en bolig som har samme dimensjoner som en alminnelig enebolig, som bidrar til økt hjemmefølelse.

Dagens sykehjem er en introvert funksjon, som har begrenset interaksjon med nærmiljøet. Men ved å gjøre funksjonene semioffentlige, oppstår en ny interaksjon mellom beboerne og de andre som benytter funksjonene. Prosjektforslagets boligkompleks ligger i sentrum av Stavanger. Det er lagt næringsfunksjoner i bygningens første etasje. Dette skaper en direkte forbindelse til byen. Videre er det skapt en god forbindelse mellom funksjonene i første etasje og funksjonene tilhørende 67+, ved å legge disse i forbindelse med hverandre vertikalt. Funksjonene i andre etasje er tilrettelagt for eldre, både beboerne i 67+ og andre, og skaper dermed også interaksjon med byen.

Boligkompleksets plassering i byen gir begrenset mulighet for å skape tilhørende utearealer på bakkenivå. Disse er derfor lagt en

vertikal park i forbindelse med boligenes hovedinnganger og tilbyr således alle boligene lett tilgjengelige utearealer. Den vertikale parken er designet så den åpner for visuell kontakt mellom etasjene, og oppfordrer således beboerne til sosial kontakt.

Formuttrykk

Arkitekturens hovedgrep er funnet gjennom å arbeide med transformasjon og optimering av sjøhusenes karakteristiske formuttrykk. Historisk har sjøhuset gjennom tidene tilpasset seg, og endret seg, i takt med tidens funksjonsbehov. Ved å endre på få snittparametere, oppnås en form som optimerer opptaket av dagslys i bygningen og gir bedre utsyn for beboerne.

Formen har fått et særpreg som gir bygningen identitet. Veggens forskyvning gir en dynamisk fasade, som igjen skaper spennende uterom på bakkenivå.

Boligkonsept

Boligkonseptet baserer seg på et nytt systemdesign som består av en ny søkemetode og nytt service tilbud. Det er avgjørende at systemet fungerer, for å oppnå ønsket trivselnivå i boligene.

For at et fremtidsrettet sykehjem skal bli et sted som er rettet mot den enkeltes behov og ønsker, kreves forberedelse på et tidlig stadie, før den eldre flytter inn. De eldre bør på forhånd ha mulighet for å velge hvilket sted de ønsker å bo og hvilke personer de ønsker å bo sammen med. Denne prosessen vil gi de eldre økt følelse av selvbestemmelse og forhåpentlig resultere i vellykkede bofellesskap. Denne typen

informasjonsdeling, og systemdesign, kan tenkes å fungere gjennom en internettdatabase hvor søkeren oppretter en profil og får tilgang til relevant informasjon om de forskjellige sykehjemmene og beboerne der.

Når man blir eldre klarer man ikke alle hverdagsoppgaver selv, da alderdommen setter begrensninger på hvor mye man orker. I dagens eldreomsorg finnes desverre ikke muligheter for å gi de eldre ønsket grad av tid og service. Mange eldre føler seg derfor som en byrde for samfunnet grunnet deres behov for hjelp til å utføre hverdagens gjøremål.

Men det er ikke kun de eldre som har behov for hjelp i hverdagen. I dagens travle familier blir det blir stadig mer vanlig med hjelp til f.eks matlaging og husarbeid. Videre, når man ser på servicenivået på et hotell, ses det som et privilegium å få maten servert og rommet holdt ryddig og rent.

Ved å tilføre helsetjenesten et økt servicenivå, kan man gi den eldre en bedre følelse av å være en privilegert borger med service fremfor hjelp i hverdagen. For å få et riktig servicenivå på 67+ kan det videre diskutere om det skulle startes en ny utdanning som gir en blanding av helse- og hotellfag, for å gi et optimalt servicetilbud.

Sykehjem er en stor økonomisk kostnad for samfunnet, hvor driftkostnaden er det som er vanskeligst å finne støtte til. Dette leder til spørsmålet om hvorvidt 67+ bør være privatisert.

“Once the machine works
people get convinced!”

“The machine will work if the
people is convinced!”

(Stelarc)

Mentalt bilde

Med min problemformulering som går ut på å endre et mentalt bilde, berører jeg ikke kun de fysiske aspekter som arkitekter normalt fokuserer på, men går også inn og ser på de sosiale og mentale aspekter. Det gir en stor og omfattende målgruppe, som ikke kun består av dem jeg skal designe boligene for, men hele samfunnet, i dette tilfelle er lokalsamfunnet i Stavanger. Prosjektet tar opp noen dybdegående problematikker, som ikke kun omhandler arkitektur, men hvordan man med arkitektur kan imøtekomme og legge til rette for de eldres ønsker og behov.

Om prosjektet svarer på problemformuleringen er vanskelig å konkludere ut i fra et enkelt prosjekt. Å endre det mentale bildet av sykehjem vil kreve tid, og flere prosjekter.

Prosjektet 67+ er et designforslag for et nytt boligtilbud som tar opp viktige emner, og berører noen temaer som kan bidra til økt trivsel på sykehjem. Jeg håper med prosjektet å bevisstgjøre problematikken i dagens sykehjem og bidra til en diskusjon om hvordan fremtidens sykehjem kan være, og hvordan vi kan vende tanken om sykehjemmet fra å være "det siste stoppested før døden" til å bli "en ny livsepoke".

ILLUSTRASJONSLISTE

s. 6

<http://scrapetv.com/News/News%20Pages/Health/Pages/Researchers-fear-increase-in-old-age-dementia-as-population-ages-Scrape-TV-The-World-on-your-side.html>

s. 10

<http://www.madatoms.com/site/blog/old-people-are-stoned>

s.28

http://www.flickr.com/photos/carlos_lorenzo/407311357/
<http://www.healthyrevelations.com/blog/index.php/tag/exercise-for-the-elderly/>
<http://swongled.com/2008/01/16/old-people-like-gadgets-too/>
<http://www.flickr.com/photos/clefon/3727227675/>
<http://www.flickr.com/photos/yourdon/2766029691/>

s.74

<http://www.archdaily.com/wp-content/uploads/2010/10/1287678831-alps3013p32-1000x750.jpg>
<http://www.archdaily.com/wp-content/uploads/2010/05/1274379019-cebra-isbjerget-4-528x295.jpg>
http://cdn.arkinet.com/p/images/000/002/745/254_content.jpg
<http://www.archdaily.com/wp-content/uploads/2010/01/1264267105-4houses-448x450.jpg>
http://urbanartprojects.files.wordpress.com/2010/03/awpatelier-oslo_lantern_photo-003-copy1.jpg?w=500&h=300
http://3.bp.blogspot.com/_Odu7eqW6gAY/TDHT4-L4wtI/AAAAAAAAfN0/OUm5HRVrK4s/s1600/Amager+Gavlhus+by+We+Architecture+03.jpg

s.75

http://www.cphx.dk/files/upload_2/20081117_141427_5_Kroeyers_Plads_Egeraat_Kifora.jpg
http://4.bp.blogspot.com/_Odu7eqW6gAY/TC4aciXZSMI/AAAAAAAAfHg/AGJ2Xq2e5GM/s400/VitraHaus.jpg
<http://www.big.dk/>

s.98

http://betongvegg.no/wp-content/uploads/auzora_portfolio/20100818betongvegg_aug10_0114.jpg

s.100

http://betongvegg.no/wp-content/uploads/auzora_portfolio/20100818betongvegg_aug10_0114.jpg
http://3.bp.blogspot.com/_dRIG390FUK/S89YdpLTMl/AAAAAAAAAEs/NltKA9oGv54/s1600/014++Kopi.JPG
http://www.highresolutiontextures.com/textures/move/wood_panel_1.jpg

s.132

http://www.aftenbladet.no/archive/00307/Stavanger_307868a.jpg

s.133

http://dclips.fundraw.com/pngmax/map_of_norway_jarno_vasa_01.png

s.134,136 og 137

Stavanger kommune kommunalavdeling byutvikling. Sjøhusrekken i Stavanger- prosjekt for vern og fornyelse, Stavanger.1993,

Resterende illustrasjoner og bilder er egne.

LITTERATURLISTE

Bøker

- Møller K og Knudstrup M. *Trivsel i plejeboligen*, 1 utg. Odense: Syddansk Universitetsforlag
- Møller K og Knudstrup M. *Trivsel og plejeboligens udformning*. 2 utg. Odense: Servicestyrelsen 2008
- Erhvervs- og byggestyrelsen. *Modelprogram for plejeboliger*. 1 utg. København: Erhvervs- og byggebestyrelsen og Realdania
- Feddersen E og Lûdtke. *Living for the elderly*. 1 utg. Berlin: Birkhäuser Verlag AG
- Medlien HC. *Prikken*. 1 utg. Moelv: Valdres trykkeri AS
- Aschehoug og Gyldendals *Store norske leksikon 4 Dik-Fib*. 2 utgave. Oslo, Kunnskapsforlaget
- Victor Regnier, FAIA, *Design for Assisted Living*, 1 utg. New York: John Wiley & Sons
- Knud Ahler, Dimensionering med diagrammer, 1 utgave. København, Ingeniøren bøger

Dokument

- Stavanger kommune kommunalavdeling byutvikling. Sjøhusrekken i Stavanger- prosjekt for vern og fornyelse, Stavanger.1993

Publikasjon

- Arkitekten 03/06 med tema: Ældre- og seniorboliger

Internettsider

- <http://kart.nois.no/smart/Content/Main.asp?layout=smartkommune&time=1284727323&vwr=asv>
- <http://www.stavanger.kommune.no/>
- <http://www.sintef.no/eldreomsorg>
- <http://www.servicestyrelsen.dk/aeldre/bolig/trivsel-og-boligform?searchterm=trivsel+og+boligform>
- http://www.ebst.dk/modelprogram_for_plejeboliger
- <http://www.forskning.no/artikler/2007/mai/1179130975.86>
- http://www.boligabc.no/bakgrunnstoff/husbankens_livslopstandard/
- <http://www.norgips.no/index2,1009.htm>
- <http://plato.stanford.edu/entries/mental-image-ry/>

Er du gammel nok?